

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding Social Work
voltijd/deeltijd

HZ University of Applied Sciences

**De kracht van
kennis.**

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding Social Work
voltijd/deeltijd

HZ University of Applied Sciences

CROHO nr.34116

Hobéon Certificering

Datum:

2 december 2013

Auditteam:

De heer W.L.M. Blomen
Mevrouw C. van Slagmaat MA
Mevrouw prof. dr. M. de Bie
De heer drs. G. van Dijk
Mevrouw V. Meijer

Secretaris:

De heer drs. G.W.M.C. Broers

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	5
4.	OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	7
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	28
6.	AANBEVELINGEN	30
BIJLAGE I	Scoretabel	32
BIJLAGE II	Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	34
BIJLAGE III	Schematisch overzicht opleidingsprogramma	36
BIJLAGE IV	Programma, werkwijze en beslisregels	38
BIJLAGE V	Lijst geraadpleegde documenten	44
BIJLAGE VI	Overzicht auditteam	46

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	HZ University of Applied Sciences
status instelling (bekostigd of rechtspersoon voor hoger onderwijs)	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Social Work
registratienummer croho	34116
domein/sector croho	Gedrag en Maatschappij
oriëntatie opleiding (hbo – wo)	Hbo
niveau opleiding (associate degree – bachelor – master)	bachelor
graad en titel	Bachelor of Social Work
aantal studiepunten (ec's)	240
afstudeerrichtingen	Sociaal Pedagogische Hulpverlening Maatschappelijk Werk & Dienstverlening
onderwijsvorm ¹	Competentiegericht
locatie	Vlissingen
varianten	Voltijd en deeltijd
relevante lectoraat / kenniscentrum	Duurzaam Innoveren en Ondernemen
datum audit / opleidingsbeoordeling	28, 29 augustus 2013

¹ Hieronder worden bijvoorbeeld verstaan: afstandsonderwijs, werkplekgerelateerd onderwijs, flexibel onderwijs, competentiegericht onderwijs of onderwijs voor excellente studenten.

Basisgegevens **hbo-bacheloropleiding Social Work**, voltijd, deeltijd²

Instroom (aantal)	2007	2008	2009	2010	2011	2012
▪ voltijd	106	116	101	106	120	122
▪ deeltijd	36	40	42	85	49	24
uitval (aantal)						
uit het eerste jaar	2007	2008	2009	2010	2011	2012
▪ voltijd ³	22	26	19	27	31	28
▪ deeltijd	8	9	8	25	14	9
rendement (percentage)⁴	2007		2008		2009	
▪ voltijd	67 (79,7%)		70 (77,8%)		50 (61,0%)	
▪ deeltijd	25 (89,3%)		27 (87,1%)		24 (70,6%)	
docenten (aantal + fte)	aantal			Fte		
▪ voltijd	25			18,2		
▪ deeltijd	idem					
opleidingsniveau docenten (percentage)⁵	Bachelor	Master	PhD.			
▪ voltijd	7	17	1			
▪ deeltijd	idem	idem	idem			
docent-student ratio⁶	1:30,8					
▪ voltijd						
▪ deeltijd						
contacturen (aantal)⁷	1^e jaar	2^e jaar	3^e jaar	4^e jaar		
▪ voltijd	12+praktijk	7+praktijk	12	4,5+praktijk		
▪ deeltijd	7,5+praktijk	7+praktijk	8+praktijk	3-4,5+praktijk		

Peildatum: 04-11-2013.

² Bron: Basisgegevens opleidingsbeoordeling 'Indicatoren en definities', Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, 11 september 2012

³ Het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.

⁴ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁵ Het aandeel docenten (onderwijzend personeel) met een hbo, master en PhD in het totaal aantal docenten (onderwijzend personeel).

⁶ De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

⁷ Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacttijd, voor ieder jaar van de opleiding.

2. SAMENVATTING

Waarom deze opleiding opleidt, kan het beste geïllustreerd worden door de visie van de opleiding te citeren: "De social worker weet hoofd, hart en handen in te zetten in het samenwerken met de cliënt in zijn leefwereld, collega's en organisatie, zoekend naar mogelijkheden binnen moeilijkheden". De eigen verantwoordelijkheid, zelfbeschikkingsrecht en de eigen kracht van de cliënt staan daarbij centraal. De houding van de social worker hierbij is één van de centrale thema's van de opleiding.

De opleiding heeft de omslag van de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening en Sociaal Pedagogische Hulpverlening naar één brede bachelor Social Work afgerond. De gesprekspartners van de opleiding tijdens de audit gaven blijk van betrokkenheid en waren tevreden over het bereikte resultaat rond de omzetting van twee opleidingen in één brede bachelor.

De eindkwalificaties, het programma en de uitvoering van beide opleidingsvarianten (voltijd en deeltijd) zijn vrijwel identiek. De opleiding kent een differentiatie op het terrein van GGZ-agoog en een uitstroomprofiel Jeugdzorg. Waar relevant in deze rapportage, besteden wij aan de differentiatie en het uitstroomprofiel aandacht.

Beoogde eindkwalificaties

De opleiding hanteert voor beide varianten een set eindkwalificaties/competenties die wat niveau en bereik betreft dekkend zijn voor de werkzaamheden van de startbekwame social worker. De opleiding besteedt bij de formulering van de eindkwalificaties tevens aandacht aan de differentiatie GGZ-agoog en het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker; het auditteam beoordeelt deze als passend voor een hbo-bacheloropleiding.

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie zonder meer op hbo-bachelorniveau. Zij hebben een duidelijke beroepsgerichtheid en zijn marktconform. De onderzoekscomponent is in de competenties verankerd. De bachelor is inhoudelijk gepositioneerd binnen de discussie rond het vakgebied. De opleiding heeft stappen gezet om in de (nabije) toekomst ook te kunnen spreken van een goed gepositioneerde opleiding in internationaal perspectief. De samenwerking met Hogeschool Artesis in Antwerpen is daartoe een eerste belangrijke zet, evenals de aansluiting van de opleiding bij de internationale definitie van het vakgebied Social Work.

Het is positief dat de opleiding het studieprogramma en de set competenties regelmatig tegen het licht houdt tijdens overleg met het werkveld. Het lectoraat Duurzaam Innoveren en Ondernemen is in ontwikkeling en goed gepositioneerd binnen de onderwijsorganisatie. Het representeert daarbij op het terrein van onderzoek in potentie een meerwaarde voor Social Work.

Op grond van de uitwerking van de competenties, de aansluiting van de opleiding bij de eisen van het beroepenveld, het feit dat docenten en management de vakinhoudelijke kant van het studieprogramma kritisch tegen het licht houden en de positie van het lectoraat, is het auditteam van oordeel dat de opleiding wat betreft de beoogde eindkwalificaties voldoet. Het auditteam komt derhalve bij Standaard 1 tot het oordeel: goed.

Onderwijsleeromgeving

De opleiding stelt aan het curriculum, de docenten en studenten duidelijke eisen die goed toetsbaar zijn en biedt de student ondersteuning bij het volgen van een studeerbaar programma, persoonlijke begeleiding en een duidelijk vormgegeven leeromgeving.

De uitwerking van de verschillende studieonderdelen voor beide varianten is adequaat. De plaatsing van studieonderdelen binnen de verschillende leerlijnen laat zien waar de opleiding accenten legt. Daarbij zijn de onderzoeks- en de praktijkcomponent vertegenwoordigd.

De docenten zijn goed voorbereid op hun taak en nauw betrokken bij de vakinhoudelijke vormgeving van het voltijd- en deeltijdprogramma. Het aantal promovendi mag hoger. De werkdruk is een aandachtspunt voor het management van de opleiding; die is nu hoog. De beoordelingscyclus is helder gestructureerd. Afspraken op dit terrein legt de opleiding vast.

De differentiatie GGZ-agoog en het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker zijn goed vormgegeven. De minoren die de onderwijsinstelling aanbiedt, zijn adequaat en passend bij het pallet aan opleidingen die de hogeschool aanbiedt. De instroomvereisten zijn conform de wet- en regelgeving op dit terrein. Het vrijstellingenbeleid is transparant door zowel de vormgeving als de uitvoering ervan. Studielast en contacturen zijn voldoende.

Resumerend stelt het auditteam vast dat de opleiding in staat is om een samenhangende en inspirerende leeromgeving voor studenten te realiseren. De kenniscomponent is in het programma terug te vinden. Docenten zijn toegerust voor het verzorgen van het onderwijs. Het auditteam komt, gelet op het bovenstaande, bij Standaard 2 tot het oordeel: goed.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De dealexamencommissie en de deoltoetscommissie functioneren naar behoren. Zij houden een vinger aan de pols bij het beoordelen van afstudeerwerken en beschikken over voldoende kennis en middelen om deze taken naar behoren uit te voeren. Het niveau van de toetsen is passend bij een beroepsopleiding, de essays die het auditteam heeft bestudeerd vormen één van de beroepsproducten van de studenten. Zij zijn lezenswaardig en bieden een informatieve inblik in het denken van de student over zijn vakgebied.

De opleiding geeft op een adequate wijze invulling aan het afstudeertraject. Zowel het product dat voortkomt uit het Praktijkgericht onderzoek 1 + 2 als het resultaat van het Praktijkleren zijn goed en op bachelorniveau. De wijze van beoordeling van de onderzoeksrapportages is adequaat waarbij het goed is dat de opleiding andere onderwijsinstellingen betreft bij de beoordeling van het eindniveau. Het auditteam komt bij Standaard 3 tot het oordeel: goed.

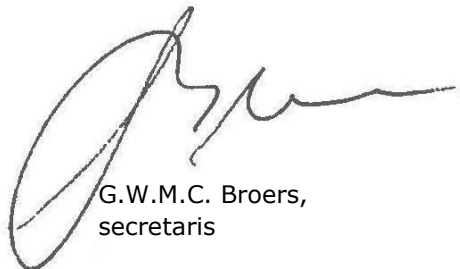
Algemene conclusie:

Het auditteam constateert dat de opleiding Social Work van de HZ University of Applied Sciences er in geslaagd is een opleiding aan te bieden die voldoet aan de wensen van het werkveld en van studenten. De opleiding Social Work van de HZ University of Applied Sciences is een opleiding op bachelorniveau die de kwalificatie 'goed' verdient.

Den Haag, 2 december 2013

W.L.M. Blomen,
Voorzitter

G.W.M.C. Broers,
secretaris

3. INLEIDING

HZ University of Applied Sciences (hierna HZ) profileert zich als 'een brede hogeschool met een zo compleet mogelijk aanbod aan opleidingen, afgestemd op de kennisbehoefte van de regio en daarbuiten'. De opleidingen binnen HZ zijn ondergebracht bij vier kern- en drie profielacademies. De opleiding Social Work vormt samen met de opleiding Verpleegkunde de kernacademie Zorg & Welzijn. Ongeveer 560 studenten volgen binnen deze academie de opleiding Social Work in de varianten voltijd of deeltijd.

De kernacademie waartoe Social Work én Verpleegkunde behoren, richt zich met nadruk op de regio. Het Kenniscentrum voor Duurzaam Innoveren en Ondernemen is gekoppeld aan deze kernacademie. De kernacademie Zorg & Welzijn kent een academiedirecteur met twee opleidingscoördinatoren, één voor Social Work, één voor Verpleegkunde. De coördinator Social Work geeft leiding aan het team van de docenten Social Work. Tezamen vormen zij het Team Social Work.

De opleiding Social Work vindt haar oorsprong in een recent uitgevoerde zgn. planningsneutrale conversie van twee opleidingen: Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (MWD) en Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH). Dit heeft geleid tot een brede opleiding die vanaf 2012-2013 als 'Social Work' in het CROHO is geregistreerd. Door deze conversie van twee opleidingen naar één brede opleiding, zo geeft de opleiding aan, sluit zij aan bij de vraag vanuit werkveld en politiek naar social workers die beschikken over een brede basis en die zich vervolgens hebben gespecialiseerd. Met deze conversie sluit de opleiding in feite aan bij de reeds langer bestaande werkelijkheid waarbij de opleiding MWD en SPH vóór de samenvoeging al verbonden waren door twee identieke basisjaren, dezelfde Social Work-breed gedefinieerde competenties en één docententeam.

De nationale studentenenquêtes laten voor de opleiding mooie scores zien. Desondanks, zo geeft de opleiding aan, is zij nog in ontwikkeling en heeft zij ambities geformuleerd op het gebied van kennisvalorisatie, internationalisering, multidisciplinair samenwerken en het meer uitdagend maken van het onderwijs.

Vorige visitatie

Naar aanleiding van de vorige visitatie van beide voorgangers van Social Work, SPH en MWD, zijn verbeterplannen opgesteld. Het auditteam heeft hiervan kennisgenomen. Vatten we de resultaten van de vorige visitatie samen en beschrijven wij vervolgens de verbeteracties zoals beschreven in beide verbeterplannen, dan ontstaat samengevat en niet uitputtend het volgende beeld.

Voor beide opleidingen, SPH en MWD, constateerde het toenmalige panel dat een internationale vergelijking van de eindkwalificaties ontbrak. Inmiddels heeft de academie waartoe Social Work behoort een beleidsplan opgesteld rond dit thema en daarin beschreven op welke wijze zij de komende jaren internationalisering invult. De opleiding heeft de eerste stappen gezet op het terrein van een internationaliseringstoets, mede op basis van het beleidsplan. Daarbij zijn de opleidingskwalificaties vergeleken met die van Hogeschool Artesis in Antwerpen (die aansluiten bij een binnen het overleg tussen de Vlaamse hogescholen opgesteld profiel). Internationalisering was overigens ook een thema tijdens de instellingstoets die de onderwijsinstelling met succes heeft doorlopen.

De opleiding heeft de literatuurlijst aangepast op de onderdelen actualiteit en vakinhoud. De competenties waren nog niet voor alle niveaus uitgewerkt. De opleiding heeft maatregelen genomen die garanderen dat zowel de inhoud als het niveau van de competenties geborgd zijn. De studielast was met name bij MWD onevenwichtig over de studie jaren verdeeld.

Door het meer inzichtelijk maken van de samenhang tussen de verschillende studieonderdelen en daarbij de verschillende studieonderdelen te wegen, is de studielast beter verdeeld over de vier studie jaren. De informatie rond het portfolio is verbeterd. Tijdens de vorige audit bevond zich dat bij SPH nog in de implementatiefase. Op het terrein van toetsen formuleerde het panel een aantal verbetermaatregelen gericht op een betere uitvoering van het toetsbeleid. Inmiddels is er sprake van een toetsprogramma op 'programmaniveau', een toetsplan op 'cursusniveau' en is het proces van toetsontwerp transparanter en beter geborgd.

De praktijkgerichtheid van het MWD personeel was een punt van aandacht. De opleiding heeft daarop de docenten de gelegenheid gegeven om zich meer te specialiseren op een aantal vakken. Over het algemeen geldt voor deze opleiding dat de scholingsbehoefte van docenten nu beter gemonitord wordt dan ten tijde van de vorige audit. Meer focus en professionalisering zijn nu mogelijk. De docent/studentratio is iets verbeterd. De onderwijsinstelling heeft de voorzieningen aangepast zodat deze nu meer gericht zijn op het mogelijk maken van SW-specifieke rollenspelen.

Tenslotte merken wij op dat om de beoordelingscriteria meer te concretiseren, de opleiding nu werkt met beoordelingsmodellen waarin deze criteria vermeld staan. Zij worden, zo geeft de opleiding aan, nu ook gebruikt bij het vaststellen van het niveau en de inhoud van het afstudeeronderzoek.

4. OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie betreft geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor–master) en oriëntatie (hbo–wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Inleiding

Zorg en Welzijn zijn in Zeeland in zowel sociaal als economisch opzicht een belangrijke sector. Zij leveren de grootste bijdrage aan de Zeeuwse werkgelegenheid. De HZ University of Applied Sciences wil hieraan een concrete bijdrage leveren met haar pallet aan opleidingen in het algemeen en deze nieuwe brede bachelor Social Work in het bijzonder.

De beide voorgangers van de opleiding Social Work, Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH) en Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (MWD), sloten al nauw op elkaar aan waardoor studenten gemakkelijk van de ene naar de andere opleiding konden overstappen. Na overleg met de beroepenveldcommissie heeft de opleiding besloten om te kiezen voor een brede bachelor Social Work. Het competentieprofiel van Social Work is vervolgens aangepast en hierin komen elementen terug van beide voorgangers van de opleiding. Zowel studenten als het werkveld in de regio zijn hierover door de onderwijsinstelling geïnformeerd.

Visie en profilering

De opleiding beschrijft haar visie op het vakgebied en het werkveld als volgt: 'De Social Worker weet hoofd, hart en handen in te zetten bij het samenwerken met de cliënt in zijn leefwereld, zijn collega's en de organisatie, zoekend naar mogelijkheden binnen moeilijkheden'. Daarbij wijst de opleiding er nadrukkelijk op dat de afgestudeerde van de opleiding de eigen verantwoordelijkheid en het zelfbeschikkingsrecht van de cliënt centraal stelt. Dit vraagt van de afgestudeerde social worker een bepaalde attitude naar de cliënt toe en in zijn beroepshouding, aspecten die de opleiding heeft uitgewerkt in zowel de stagedocumenten als in het curriculumdocument.

De actuele transitie in de sectoren zorg en welzijn brengen met zich mee dat er groepen medewerkers en instellingen ontstaan die nadrukkelijk vragen om verdere professionalisering; de opleiding komt tegemoet aan de wens vanuit het werkveld tot verdere verdieping en bruikbare kennis om deze professionalisering te bereiken. Zij signaleert daarbij een 'paradigmaverschuiving' binnen de hulpverlening van aanbodgericht naar vraaggestuurd en van professionalgericht naar vermaatschappelijking. Het auditteam stelt vast dat de opleiding hier in het programma, met name in het vierde studiejaar, binnen de studieonderdelen rond Methodiek 2-maatschappelijke en Politieke perspectieven in de hulpverlening aandacht aan besteedt.

Het beroepsprofiel

In zijn handelen tracht de social worker om samen met de cliënt en/of zijn directe omgeving doelen te bereiken op het terrein van sociale verandering en het oplossen van problemen om vervolgens een gewenste eindtoestand te bereiken en deze te behouden. Hij is zich daarbij bewust van de complexiteit van de telkens veranderende omgeving waarin de cliënt zich bevindt. De startbekwame social worker is een netwerker die kan omgaan met en werkt vanuit een multidisciplinaire achtergrond.

Kernbegrippen zijn daarbij: over je eigen vakgebied heen kijken en een vraagstuk kunnen analyseren vanuit een breder perspectief. Binnen een professionele organisatie, werkt hij voortdurend aan zijn eigen professionalisering en van de (zorg)instelling.

Eindkwalificaties Social Work

De opleiding onderscheidt bij beide varianten competenties/opleidingskwalificaties voor de cohorten van vóór 2012/2013 en vanaf het cohort 2012/2013. Eerstgenoemde set competenties is afgeleid van het uit 2004 stammend 'Profilering Agogisch Domein' en zijn Social Work breed geformuleerd. Er zijn acht kerncompetenties waaronder: methodisch werken, signalering en preventie, professionalisering en onderzoeken en legitimeren. Bij iedere competentie definieert de opleiding drie niveaus die duidelijk zijn beschreven. Voor het eindniveau 'startbekwaam' heeft de opleiding specifieke uitwerkingen gemaakt naar onder andere deeltaken en beroepssituaties. Deze zijn verder uitgewerkt in een aparte notitie over de startcompetenties van de Social Worker.

Vanaf het cohort 2012-2013 sluit de opleiding aan bij de landelijke eindkwalificaties zoals beschreven in het document 'Vele takken, één stam', het landelijk vastgestelde opleidingsprofiel 'De creatieve professional-met afstand het meest nabij' en 'Herkenbaar en Toekomstgericht II'. Als vertrekpunt voor de inhoud van het vakgebied Social Work hanteert de opleiding de definities zoals die door de International Association of Schools of Social Work en de International Federation of Social Workers zijn beschreven. Daarmee sluit de opleiding aan bij de internationale ontwikkelingen wat betreft de competenties.

Het auditteam vindt het belangrijk dat de opleiding Social Work het MWD- en het SPH profiel met elkaar heeft vergeleken waarbij de eindkwalificaties uit 'Vele takken, één stam' leidend waren. Het auditteam beoordeelt deze vergelijking en de daaruit voortgekomen twaalf competenties, die voor beide varianten van de opleiding identiek zijn, als adequaat geformuleerd en passend bij de eisen die het werkveld stelt. De verschillende eindkwalificaties zijn uitgewerkt in deeltaken die op hun beurt gesplitst zijn in leerdoelen (zie ook Standaard 2). Ieder leerdoel laat drie niveaus zien van beheersing waarbij het eindniveau als 'startbekwaam' is gedefinieerd.

Voorbeelden van de eindkwalificaties zijn:

- de Social Worker werkt planmatig en doelgericht aan de ontwikkeling van de cliënt, is in staat de gangbare methodieken van de hulpverlening te hanteren en verantwoordt zijn handelen.
- de Social Worker werkt samen met en geeft leiding en coaching aan anderen binnen en buiten de organisatie.
- de Social Worker verricht praktijkgericht onderzoek naar de eigen beroepsuitoefening en veranderingen in de samenleving en kan de uitkomsten hiervan vertalen in consequenties voor het professioneel handelen.

Eindkwalificaties GGZ-agoog en Jeugdzorgwerker

Vanaf het studiejaar 2010-2011 kent de opleiding de differentiatie GGZ-agoog. Een jaar later introduceerde de opleiding het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker. De opleiding heeft een 'verantwoordingsformulier' opgesteld waarin zij de landelijk vastgestelde eindkwalificaties verantwoordt.

GGZ-agoog

De opleiding heeft de eindkwalificaties voor GGZ-agoog als differentiatie in het Social Work curriculum uitgewerkt. Studenten volgen deze differentiatie in het laatste jaar van hun opleiding. Een GGZ beroeps- of stagecontext is daarbij een vereiste. De eerste zeven competenties zijn de Generieke competenties en vormen de basiscompetenties van een Social Worker. Daarnaast zijn er GGZ-agoog specifieke eindkwalificaties.

Voorbeelden van deze specifieke GGZ-agoog eindkwalificaties zijn:

- de GGZ-agoog legt en houdt op proactieve wijze contact met de cliënt, het cliëntstelsel en betrokken professionals. Hierdoor houdt hij zicht op situaties waar inzet van hulpverlening noodzakelijk is (of wordt), kan hij vroegtijdig ingrijpen en escalaties vóór zijn.
- de GGZ-agoog kan op duidelijke en respectvolle wijze omgaan met de cliënt bij gedwongen opname. Hij kan specifieke wet- en regelgeving toepassen, waardoor de cliënt weet waar hij of zij aan toe is, grenzen zijn vastgesteld en er geen onrechtmatige handelingen zoals privacy schending worden verricht.
- de GGZ-agoog en de cliënt streven beiden naar gedragsverandering door het inzetten van de leefgroep als behandelinstrument om het gedrag van de cliënt te beïnvloeden.

Jeugdzorgwerker

Voor het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker geldt dat deze bestaat uit een minor Jeugdzorgwerker in het tweede semester van het derde jaar en een stage en afstudeeronderzoek in het laatste studiejaar. De eindkwalificaties voor de Jeugdzorgwerker zijn verdeeld in drie segmenten die aansluiten op de indeling uit 'Veel takken, één stam'. De drie segmenten hebben betrekking op het werken met cliënten binnen de jeugdzorg, het kunnen functioneren in en vanuit een jeugdzorgorganisatie en het werken aan professionaliteit en professionalisering. Voorbeelden van deze eindkwalificaties zijn:

- de jeugdzorgwerker heeft een duidelijke visie op het belang van een goede opvoeding en ontwikkeling van jeugdigen, voor jeugdigen zelf, opvoeders en de samenleving. Hierdoor heeft hij een duidelijke focus tijdens het werken met jeugdigen en opvoeders.
- de jeugdzorgwerker kan het gedrag van de jeugdige met gedragsproblemen en van opvoeders met opvoedingsproblemen gelijktijdig beïnvloeden, zodat het gedrag en de competenties van de jeugdige en/of opvoeders verbeteren en de jeugdige in een gezonde opvoedingssituatie opgroeit.
- de jeugdzorgwerker is in staat om bij het inzetten van en/of het adviseren aan relevante instanties van drang en dwangmaatregelen op duidelijke en respectvolle wijze om te gaan met de jeugdige en/of opvoeders en specifieke wet- en regelgeving tijdens het handelen toe te passen, waardoor jeugdige en/of opvoeders weten waar ze aan toe zijn, grenzen zijn vastgesteld en er geen onrechtmatige handelingen worden verricht.

Niveau

De opleiding besteedt nadrukkelijk aandacht aan het bepalen van het niveau van de set competenties. De competenties dekken de Dublin Descriptoren en sluiten daarmee aan op zowel de nationale als de internationale eisen ten aanzien van het bachelorniveau. De opleidingscompetenties zijn door de opleiding uitgewerkt in meetbare indicatoren. Ook heeft de opleiding het startbekwaamheidsniveau voor de competenties beschreven als een verdere concretisering van de Dublin Descriptoren. Uit evaluaties en enquêtes blijkt dat het niveau (en de inhoud) van de opleiding aansluit (en) bij het niveau dat het werkveld vraagt.

Kennisbasis

De opleiding wijst erop dat de inhoud en het niveau van het onderwijs niet uitsluitend is vastgelegd in de hiervoor beschreven set eindkwalificaties. Daarnaast is ook een beschrijving nodig van de kennis die centraal staat in de opleiding. Deze kennisbasis heeft de opleiding vastgelegd/is programmatisch ingebed in verschillende te onderscheiden leerlijnen.

Het uitgangspunt luidt dat de student in staat moet zijn de verworven kennis in te zetten bij de verdere kennis- en praktijkontwikkeling voor het vak en zijn werkgever en in staat is deze kennis te internaliseren, daarbij voortbouwend op eerder verworven kennis én vaardigheden.

Ontwikkelingen in het werkveld

Vertegenwoordigers uit het werkveld en alumni wijzen erop dat de aansluiting van de opleiding op het met name regionale werkveld adequaat is. Belangrijke uitdagingen voor het vakgebied en de opleiding liggen volgens hen op verschillende terreinen: de verdere ontwikkeling van een ondersteunende rol door de social worker van de cliënt naar een meer zelfstandige rol (*empowerment*), het onderhouden en activeren van een eigen netwerk, de ontwikkelingen in het veld naar 'welzijn nieuwe stijl' en de gevolgen van de toenemende decentralisatie naar lagere overheden, zoals dat binnen de jeugdzorg gepland is. De hierbij passende competenties voeren de student naar een meer intermediaire, 'makelende' rol. Dit waren tijdens de panelgesprekken duidelijk herkenbare en telkens terugkerend thema's. Gevraagd naar de wijze waarop de opleiding handen en voeten geeft aan deze intermediaire, meer 'makelende', rol geven docenten aan dat de stage en de bespreking hiervan belangrijk zijn evenals het afstudeeronderzoek en de persoonlijke groei van de student als beroepsbeoefenaar die vooral vorm krijgt binnen de methodieklijn. Ook zijn casusbesprekingen hier van belang om studenten netwerkgericht en niet enkel professiegericht te leren denken.

Het panel stelt vast dat de gescheiden werelden van, om in de oude terminologie te spreken, de inrichtingswerker en de maatschappelijk werker achterhaald zijn. Veel meer is het van belang, en zowel alumni als het werkveld onderstrepen dit, dat het vakgebied Social Work zich ontwikkelt in de richting van integraliteit. De Zeeuwse opleiding sluit met de door haar gekozen eindkwalificaties en de doelstellingen hierbij aan.

Als aandachtspunten voor de opleiding noemden alumni 'landschapsontwikkeling' of de organisatie van de zorg die sterk verandert, een punt dat de opleiding oppakt. Het onderwerp 'jeugd' is erg uitgebreid volgens alumni, dat kan minder ten faveure van andere doelgroepen. In het nieuwe curriculum (vanaf het cohort 2012-2013) heeft de opleiding een evenredige verdeling gemaakt tussen de doelgroepen. Hetzelfde geldt voor het leren omgaan met agressie, een steeds weer terugkerend thema binnen dit vakgebied. Positief waren werkveld en alumni over het feit dat de opleiding haar studenten informeert over sociaal recht.

De opleiding betreft het, met name regionale, werkveld bij de totstandkoming en het actueel houden van de competenties. De vertegenwoordigers uit het werkveld waar het panel mee heeft gesproken bezitten een uitgesproken visie op het vakgebied en steunden de opleiding bij het integreren van de voorheen gescheiden opleidingen SPH en MWD tot één opleiding Social Work. Ook is tijdens de audit gesproken over ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, die ten tijde van de audit gekenmerkt werd door forse ontslagrondes. Het werkveld verwachtte dat de komende jaren de arbeidsmarkt weer aantrekt waarbij behoefte bestaat aan breed opgeleide social workers. Veel zal hierbij o.a. afhangen van de nieuwe Jeugdwet. Vooralnog maken de forse bezuinigingen het de gemeenten moeilijk om te investeren in preventie hetgeen nodig is om duurdere, zwaardere ingrepen achteraf te voorkomen. Ook blijkt er veel weerstand te zijn tegen het overhevelen van de Jeugd-ggz van de zorgverzekeraars naar de gemeenten. Kortom, zo geven zij aan, er zijn nog veel onzekerheden die straks wel voor het vakgebied Social Work gevolgen zullen hebben. Zij bieden de opleiding ondersteuning bij het volgen van deze ontwikkelingen.

Regelmatig overleg tussen opleiding en werkveld blijft daarom noodzakelijk. In dit verband wijst het werkveld ook op het belang van een hoger onderwijsinstelling voor de werkomgeving. Er zijn óók economische belangen voor hen om bij de opleiding betrokken te zijn en te blijven. De opleiding op haar beurt wijst er op dat zij de verankering van de opleiding in de Zeeuwse samenleving als essentieel beschouwt. Tijdens de bijeenkomsten van de opleiding met het werkveld informeren beide partijen elkaar over voor de opleiding relevante onderwerpen, zo blijkt uit door het auditteam bestudeerde notulen. Positief is verder dat de Zeeuwse opleiding samenwerkt met de opleiding Social Work van de Hogeschool Zuyd en, van meer recente datum, samenwerkt via de landelijke werkgroep Social Work met Fontys. Zij wisselen onderling kennis en ervaringen uit en voeren regelmatig overleg over de set eindkwalificaties.

Internationalisering

Het auditteam stelt vast dat de opleiding de internationale component vorm geeft door het gebruik van internationale literatuur te stimuleren, met name bij de rapportage van het praktijkgericht onderzoek (onderzoeksrapportage), en door de deelname aan internationale bijeenkomsten, al dan niet in HZ verband. Zij beoogt met internationalisering studenten het besef bij te brengen dat de praktijk veelal context- en cultuurgebonden is en dat je gebruikte methodieken in dit licht moet bezien (zie ook onder Standaard 2).

Het internationaal karakter van het programma ziet de opleiding vooral als een afweging van het eigen handelen ten aanzien van wat internationaal aan theorievorming en praktijkontwikkeling beschikbaar is, zo stelt het auditteam vast. Positief is het feit dat de opleiding samenwerking zoekt, en inmiddels heeft gevonden, met de Antwerpse hogeschool Artesis. De opleiding wijst er in dit verband op dat veel van haar studenten weliswaar uit Zeeland komen, maar zij het toch belangrijk vindt dat SW-studenten kennis maken met grootstedelijke omgevingen en zich ook internationaal oriënteren. Dan ligt de samenwerking met Vlaanderen voor de hand. Zo vindt uitwisseling plaats van studenten tussen beide hogescholen. Ook is er sprake van oriënterende gesprekken over het IPSIG-project in Antwerpen waar de opleiding SW bij wil aansluiten. De hogeschool beschikt verder over een International Office dat studenten begeleidt bij het studeren in het buitenland.

De opleiding kan naar het oordeel van het auditteam meer aansluiting en samenwerking zoeken met andere sociaal agogische opleidingen, bijvoorbeeld bij grootstedelijke vraagstukken. De samenwerking van de opleiding met Artesis in Antwerpen zou op dit punt steviger kunnen.

Onderzoekscomponent en lectoraat

Centraal uitgangspunt van de opleiding wat betreft onderzoek is i) om studenten te leren nadenken over de rol/het belang van onderzoek binnen de social work praktijk én ii) in staat is om zelf ook onderzoek te doen en/of aan te sturen. Onderzoek maakt aldus integraal deel uit van het competentieprofiel, maar de opleiding beoogt *niet* op te leiden tot een zelfstandige rol als praktijkonderzoeker.

De onderzoekscomponent is verankerd binnen de eindkwalificaties. Hierboven hebben wij al de eindkwalificatie geciteerd die betrekking heeft op de onderzoekscomponent binnen de opleiding. Deze competentie is vervolgens uitgewerkt in doelstellingen en is terug te vinden in het voltijd- en deeltijdcurriculum. De competentie verwijst specifiek naar het verzamelen van informatie, het selecteren ervan en het structureren van informatie.

De opleiding heeft gedurende de afgelopen drie jaar gewerkt aan de onderzoekscompetenties en de implicaties daarvan in kaart gebracht voor het onderwijs. Deze inspanning heeft uiteindelijk geleid tot een onderzoekslijn die we in de volgende Standaard verder zullen uitwerken.

Het auditteam heeft gesproken met vertegenwoordigers van het lectoraat Duurzaam Innoveren en Ondernemen en Social Work. Als interessant én relevant kwalificeert het auditteam de insteek van dit lectoraat: het opzetten en ondersteunen van maatschappelijke bijdragen naar het duurzaam 'dynamische vermogen' van regionale basisvoorzieningen, zoals zorgvoorzieningen, onderwijs en jeugdzorg. Het 'dynamisch vermogen' verwijst naar het vermogen om doelgericht te innoveren door handelingen of voorzieningen toe te voegen, uit te breiden of te veranderen.

Het lectoraat onderscheidt zeven doelstellingen. Zo wil het lectoraat aan studenten de gelegenheid bieden zich te bekwamen doelgericht te innoveren door betrokken te zijn bij projecten en/of onderzoek met het lectoraat. Studenten en docenten voeren in samenwerking met de beroepspraktijk onderzoek uit, o.a. op het terrein van zorg voor kwetsbare zwangeren en het versterken van informele zorgsystemen. Het lectoraat bouwt een kennisbestand op, vastgelegd in een kennisbasis, dat de opleiding in het curriculum verwerkt.

Ten tijde van de audit voerde het lectoraat verschillende projecten uit op het terrein van Zorg en Welzijn waaronder op het terrein van jeugdbescherming thuis. Daarnaast is zij betrokken bij de 'Brainstorm Provinciale Leefbaarheidscommissie' en bij het 'Opstarten Special Interest Group Zeeuw Model Ouderenzorg'. Bij twee onderzoeken binnen dit lectoraat zijn medewerkers van de opleiding Social Work betrokken: het landelijk onderzoek 'Jeugdbescherming thuis' en de optimalisering van de procesgang bij het Veiligheidshuis in Vlissingen. Vanaf september 2013 zullen docenten en studenten van de opleiding Social Work participeren bij een onderzoek naar netwerkstrategieën voor kwetsbare ouderen.

Weging en Oordeel

De omslag die de opleiding met haar beide varianten heeft gemaakt van twee gescheiden opleidingen naar Social Work is een positief te waarderen omslag. Het profiel van de professional die deze competenties integraal beheerst is helder. De relatie tussen competenties, algemene hbo-kwalificaties en Dublin Descriptoren is door de opleiding goed beschreven.

De beide varianten van de opleiding voldoen wat profiel en oriëntatie betreft aan het bachelorniveau. Opleiding en werkveld vinden elkaar bij hun streven naar een verdere professionalisering van het sociaal werk. Werkveld en alumni zijn tevreden over de opleiding wat betreft de eindkwalificaties en de gerichtheid op het werkveld. De eindkwalificaties voor de GGZ-agoog en het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker sluiten aan bij de brede bacheloropleiding Social Work en bij de eisen uit het werkveld.

De internationale context van Social Work begint vorm te krijgen binnen de opleiding door haar samenwerking met Artesis. Als dit op uitgebreidere schaal gebeurt, kan dat leiden tot een verdere versterking van de (internationale) kenniscomponent in het curriculum, aldus het auditteam.

Het lectoraat vormt in potentie een belangrijke intermediair in de relatie van de opleiding met enerzijds het werkveld en anderzijds de onderzoekswereld; hieraan besteedt de opleiding in haar recente ontwikkeling nadrukkelijk aandacht. Deze onderzoekscomponent is goed geborgd in de set eindkwalificaties. Een sterk punt binnen deze opleiding.

Overwegende dat de opleiding Social Work; i) aansluit bij de landelijke afstemming over positionering en profilering van deze opleiding in beide varianten, ii) dat de eindkwalificaties op de terreinen GGZ-agoog en Jeugdzorgwerker goed zijn uitgewerkt, iii) dat de opleiding haar netwerk inschakelt bij het actueel houden van het curriculum, iv) dat de opleiding concrete stappen zet in de richting van internationalisering en v) dat de opleiding ruim aandacht besteedt binnen de set eindkwalificaties aan de onderzoekscomponent en hierbij het lectoraat betreft, beoordeelt het auditteam Standaard 1 als goed.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Inleiding

Het auditteam heeft tijdens de audit uitgebreid gesproken met de ontwikkelaars van het curriculum, met docenten en met studenten om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de onderwijsleeromgeving van deze opleiding in de varianten voltijd en deeltijd, de differentiatie GGZ-agoog en het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker. Daarnaast zijn het leerplan en het studiemateriaal bestudeerd waarin de onderwijsinhouden van de opleiding beschreven zijn en waarin de kennis en vaardigheden zijn uitgewerkt voor de verschillende studieonderdelen.

In deze Standaard besteden wij onder andere aandacht aan onze bevindingen rond de kennisbasis, de gehanteerde didactiek, de wijze waarop de onderzoekscompetentie is verwerkt in het curriculum, de studielast en de kwaliteit van de docenten.

Kennisbasis

Het auditteam heeft voorafgaand en tijdens de audit aandacht besteed aan de wijze waarop de opleiding de student in de gelegenheid stelt om zich de noodzakelijke kennis, de kennisbasis, eigen te maken. Studieonderdelen waaronder Sociologie, Ontwikkelingspsychologie, Psychopathologie, Organisatiekunde en Onderzoek maken deel uit van de kennisbasis.

Het praktijkgericht onderzoek (kwalitatief én kwantitatief) is opgenomen en uitgewerkt in het studieprogramma vanaf het eerste studiejaar. Onder Standaard 1 hebben we al aangegeven dat één eindkwalificatie nadrukkelijk betrekking heeft op de onderzoekscomponent binnen beide varianten van de opleiding Social Work. Deze eindkwalificatie heeft de opleiding uitgewerkt in deeltaken en doelstellingen. Voor iedere doelstelling zijn vervolgens drie beheersingsniveaus gedefinieerd. Ter illustratie, afkomstig uit de *Competentiematrix Social Work HZ deeltijd*. Vs 1.0, het volgende voorbeeld rond de eindkwalificatie op het terrein van onderzoek.

Eindkwalificatie 5b:

- *De social worker verricht praktijkgericht onderzoek naar de eigen beroepsuitoefening en veranderingen in de samenleving en kan de uitkomsten hiervan vertalen in consequenties voor het professioneel handelen.*

Deze eindkwalificatie is vervolgens onderverdeeld in een aantal deeltaken waaronder:

- De social worker kan een onderzoek ontwerpen en voorbereiden.

Deze deeltaak is op zijn beurt weer onderverdeeld in een aantal doelstellingen waaronder:

- Je kunt een probleemstelling formuleren (het geheel van probleemschets, onderzoeksvragen en doelstelling).

Tenslotte zijn de doelstellingen uitgewerkt in drie beheersingsniveaus. Op niveau 1 kan de student onder begeleiding zowel individueel als in groepsverband een eenvoudig onderzoeksontwerp formuleren. Op niveau 3, 'startbekwaam', kan de student onder andere zelfstandig een complex onderzoek formuleren.

Andere studieonderdelen waar studenten mee te maken krijgen hebben o.a. betrekking op: Psychologie, Groepsdynamica, Oriëntatie methodisch handelen, Huislijk geweld, Sociale Zekerheid en Innovatie.

Studenten krijgen in het binnenschools - en het buitenschools programma (uitvoeren van opdrachten) voldoende mogelijkheden om vakspecifieke vaardigheden, zoals identificeren en vaststellen van behoeften en wensen van de cliënt in de context van organisatie en beleid binnen de beroepspraktijk te oefenen. Tevens zorgt de opleiding er voor dat de studenten, na afronding van hun opleiding, beschikken over de relevante kennisbasis zoals vastgelegd in de competentiematrix.

Het curriculum

Het studieprogramma voor beide varianten bestaat uit een majordeel van 210 EC en een minordeel van 30 EC. De opleidingscommissie bevraagt het werkveld en docenten naar ontwikkelingen in het vakgebied. De opleiding neemt het initiatief om het werkveld te betrekken bij het inhoudelijk vormgeven van de verschillende studieonderdelen. Het streven binnen Social Work is om de samenwerking op dit terrein met het werkveld een meer structureel karakter te geven.

Wij richten ons hier in eerste instantie op het standaardcurriculum zoals Social Work dat aanbiedt voor beide varianten. Daarna gaan wij kort in op het curriculum van de GGZ-agoog en de Jeugdzorgwerker.

Bestudering van het voltijd- en deeltijdcurriculum leidt tot de volgende bevindingen. De opleiding onderscheidt vier leerlijnen: de kennisleerlijn, de methodische leerlijn, de integratieleerlijn en de onderzoekleerlijn. In beide studieprogramma's zijn de kennisleerlijn en de integratieleerlijn gedurende vier studiejaar prominent vertegenwoordigd. Tezamen omvatten zij meer dan de helft van het studieprogramma. De onderzoekscomponent loopt als een rode draad door het curriculum.

De eerste twee studiejaar volgen voltijd- en deeltijdstudenten een identiek studieprogramma. De kenniscomponent bestaat dan uit studieonderdelen waaronder: Psychologie, Ethiek, Psychopathologie, Sociale zekerheid, Huiselijk geweld en Dwang en drang. De methodische leerlijn binnen het curriculum wordt gevormd door de studieonderdelen: Gespreksvoering, Creatief agogisch werken en Oriëntatie methodisch handelen. Het curriculum voor beide varianten is adequaat wat actualiteit, inhoud en vormgeving betreft. Studenten die de voltijdvariant volgen, krijgen tijdens hun opleiding uitgebreid de gelegenheid om kennis te maken met het werkveld. De opleiding beschikt over een goed uitgewerkt stageprotocol; studenten zijn tevreden over hun stage en de begeleiding door de stagegever en de opleiding. Positief is dat zo'n 10 procent van de derdejaars voltijdstudent een internationale stage volgt.

Vanaf het vijfde semester lopen het voltijd- en deeltijdprogramma voor een deel uiteen. Zo volgen deeltijdstudenten in het vijfde semester het studieonderdeel Praktijkleren 3 + supervisie; voltijdstudenten volgen dan de studieonderdelen Diversiteit en Sociale Zekerheid. Zowel voltijd- als deeltijdstudenten volgen in het zesde semester hun minor van 30 EC en studeren in het vierde studiejaar af. In beide varianten besteedt de opleiding in het vierde studiejaar aandacht aan 'Werken in ketens' en 'Innovatie en Ondernemendheid'. Het Praktijkgericht onderzoek omvat in het vierde studiejaar voor beide varianten 15 EC's; het Praktijkleren omvat 20 EC voor de deeltijdstudent en 30 EC voor de voltijdstudent.

Het lectoraat Duurzaam Innoveren en Ondernemen vormt een belangrijke en naar de mening van het auditteam een rijke leeromgeving voor zowel docenten als studenten. De opleiding kan dit benutten bij zowel kennisverwerving als het verder vormgeven van de onderzoekscomponent van de opleiding.

De differentiatie GGZ-agoog en het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker omvatten ieder 90 EC: 15 EC voor cursussen, 30 EC voor de minor en 45 EC voor de afstudeerstage en het afstudeeronderzoek. Nadat de student het uitstroomprofiel of de differentiatie succesvol heeft afgerond, krijgt deze een aantekening op zijn diploma.

Uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker

Het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker bestaat uit een minor Jeugdzorgwerker, een stage en een afstudeeronderzoek in het vierde jaar. Voordat de student start met zijn minor, heeft hij het reguliere Social Work studieprogramma gevolgd. In het vierde studiejaar loopt de student stage en volgt hij nog één dag in de week onderwijs waarbij hij zich richt op de studieonderdelen: Huiselijk geweld, Methodiek en het afstudeeronderzoek. De stagecontext voor studenten is een verplichte jeugdzorgstage waaraan specifieke stageopdrachten zijn gekoppeld. Voor de student binnen het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerk is dit een Jeugdzorgcontext. De opleiding heeft de kennisgebieden van de jeugdzorgwerker duidelijk beschreven. Zo beschikt de jeugdzorgwerker over kennis van en inzicht in orthopedagogiek en in de socialisatietheorie en heeft deze kennis van aanpalende vakgebieden zoals psychologie en psychiatrie. De kennisgebieden die de opleiding aanbiedt zijn relevant voor de jeugdzorgwerker. Het uitstroomprofiel voldoet aan de landelijke afspraken.

Differentiatie GGZ-agoog

De differentiatie GGZ-agoog is een afstudeerrichting binnen Social Work. Studenten volgen deze differentiatie in het laatste jaar van hun opleiding. Zij volgen zoveel mogelijk het bestaande curriculum in de semesters 7 en 8 van Social Work. Deze differentiatie is overigens alleen toegankelijk voor studenten die óók de minor GGZ-agoog in het derde jaar hebben gevolgd. De opleiding stelt daarbij eisen aan de beroepscontext: een GGZ beroeps- of stagecontext is een eis in het laatste studiejaar. Studenten die de stage met een voldoende score hebben afgerond, naast of in combinatie met het reguliere SW-programma, voldoen aan de eisen van deze differentiatie. Als zij ook de minor GGZ-agoog in het derde studiejaar met goed gevolg hebben afgesloten, hebben zij recht op de aantekening GGZ-agoog op hun diploma. In de studiewijzer beschrijft de opleiding vijf opdrachten die de student helpen om de specifieke GGZ-agoog competenties te verwerven. Dit is op een adequate wijze gebeurd: competenties, doelstellingen en opdracht zijn daarbij op een inzichtelijke wijze aan elkaar gekoppeld.

De minor

De regeling rond de minor staat beschreven in het Onderwijs- en Examenreglement van de opleiding. De student kiest in overleg met zijn studieloopbaancoach een minor. Deze is verbredend of verdiepend. De student kan zich oriënteren op het terrein van minoren door de minoren gids. In ieder geval moet de door de student gekozen minor aansluiten bij de eindkwalificaties die de opleiding heeft geformuleerd. Zo kan de student minoren volgen op het terrein van de GGZ-agoog, Jeugdzorgwerker of Religie en Hulpverlening. De coach kan de student behulpzaam zijn bij het kiezen van een minor uit het HZ-brede minoren aanbod óf bij het volgen van een minor aan een andere onderwijsinstelling in binnen- of buitenland. Centraal staat de eis dat ook deze extern gevolgde minor moet bijdragen aan de door de Social Work student te bereiken eindkwalificaties. De examencommissie verleent goedkeuring aan de door de student gekozen minor.

Didactiek en studieloopbaancoaching

Uitgangspunten

De opleiding hanteert als didactisch uitgangspunt het sociaal constructivisme. Leren vindt plaats zowel binnen als buiten de opleiding en binnen formele en informele *settings*. Centraal binnen het onderwijs staat de verwerving van de eindkwalificaties, geformuleerd in de vorm van competenties. Naarmate de student in zijn studie vordert, neemt de zelfwerkzaamheid toe, is de student steeds meer zelf verantwoordelijk voor zijn studievorderingen. Dit komt binnen de opleiding tot uiting door afnemende sturing van de student en de toenemende mogelijkheden voor de student om zelf keuzes te maken, onder andere wat betreft de invulling van de stage, de minoren en de onderwerpkeuze rond het afstuderen.

Studieloopbaancoaching en rol portfolio

Bij dat keuzeproces mag de rol van de studieloopbaancoach niet onvermeld blijven. Hij is de student behulpzaam bij het traceren van zijn interesses, hij bewaakt het keuzeproces van de student en zijn geformuleerde doelen. De keuzes die de student maakt, moeten passen bij de door hem te realiseren competenties. Als hulpinstrument hierbij dient het portfolio dat de opleiding gebruikt als een ontwikkelings- en beoordelingsinstrument waarbij de opleiding beoordeelt in welke mate er sprake is van een professionele ontwikkeling van de student. Tijdens de eerste fase van de studie bouwt de student zijn portfolio op tijdens de coachlessen. Studenten maken zelf opdrachten die zij vervolgens in groepsverband bespreken. De feedback die de student vanuit de groep krijgt, neemt hij mee in zijn portfolio. Aan het eind van het tweede semester vindt er, als onderdeel van de propedeuse, een assessment plaats waarin de opleiding de vorderingen van de student bespreekt op basis van zijn portfolio. Tijdens dat assessment toetst de opleiding of de student zijn competenties op propedeuseniveau heeft gerealiseerd en bespreekt de student zijn beroepshouding. Twee docenten zijn hierbij betrokken. Vanaf het daaropvolgende semester houdt de student het portfolio zelf bij en bespreekt dit regelmatig met zijn studieloopbaancoach.

Wat betreft de studieloopbaancoaching merken we op dat studenten tevreden zijn over de begeleiding. De opleiding is vrij kleinschalig, het aantal studenten is zeker vergeleken met de hogescholen in Noord-Brabant en de Randstad overzichtelijk. Docenten zijn goed bereikbaar, evenals de studieloopbaancoach. De opleiding wijst studenten erop dat zij van hen een zelfstandige studiehouding verwachten. Studenten moeten hun eigen studie plannen evenals de uitvoering van (werk)opdrachten. Startende studenten voeren een persoonlijk studiekeuzegesprek waarbij de opleiding de student een beeld van de opleiding geeft en bespreken opleiding en student hun wederzijdse verwachtingen. De opleiding heeft er voor gekozen om studenten die niet gemotiveerd zijn, blijktens dit gesprek, een *niet* bindend studieadvies te geven.

Tijdens zijn vierjarige opleiding zijn er meerdere studievoortgangsgesprekken (zie bespreking portfolio). Elke student heeft vier uur (eerstejaars studenten) of drie uur (tweede t/m vierdejaarsstudenten) begeleiding van de studieloopbaancoach. Tijdens groepsbijeenkomsten kunnen eerstejaarsstudenten vragen stellen over studie aangelegenheden, kunnen zij zich oriënteren op het werkveld en ontvangen zij instructie voor het bijhouden van hun portfolio. Duidelijk is dat voor de voltijdstudent het zwaartepunt van de studieloopbaancoaching in de eerste twee semesters ligt. Voor de deeltijdstudent geldt dat studieloopbaancoaching veelal maatwerk is waarbij het initiatief tot coaching vooral bij de deeltijdstudent ligt.

Positief is dat de opleiding ruim tijd besteedt aan de vragen van studenten, dat zij de leerstof herhaalt en/of verder toelicht wanneer daar behoefte aan is. De verwerkingsopdrachten leren de student een kritische houding aan te nemen zowel ten aanzien van de praktijk als ten aanzien van de literatuur.

Werkvormen

Tot de werkvormen waar de opleiding voor kiest behoren: hoor- en werkcolleges, presentaties, seminars, trainingen en practica, coaching en consultatie. Studenten dienen zich de studiestof eigen te maken door middel van veel zelfstudie, hoor- en werkcolleges. Tijdens verschillende programmaonderdelen worden zowel praktijkervaringen van studenten als hun leerproces besproken en gekoppeld aan de kennisbasis.

Ten aanzien van de deeltijdvariant merken wij op dat er op enkele punten sprake is van een andere didactiek in vergelijking met de didactische uitgangspunten die de opleiding hanteert bij de voltijdvariant. Terecht maakt de opleiding dit onderscheid omdat deeltijdstudenten in de regel ouder zijn en over meer ervaring beschikken dan voltijdstudenten. Zo brengen deeltijdstudenten tijdens lessen hun eigen praktijkervaring in waarover zij onder leiding van docent discussiëren. Ook de studiebegeleiding is bij hen minder intensief en hangt vooral af van de behoefte aan begeleiding van de deeltijdstudent.

Als opvallend punt wat betreft de didactiek wijst het panel op de geslaagde wijze waarop de opleiding bij de differentiatie GGZ-agoog de koppeling tussen opdrachten en competenties heeft uitgewerkt.

Studeerbaarheid en contacturen

Studenten geven aan dat de opleiding, zowel in de voltijd- als in de deeltijdvariant goed te doen is. De studielast is redelijk verspreid over de opleiding. Er is wel sprake van piekbelasting, zeker in tentamenperiodes of tijdens stages moeten studenten 'flink aan de bak'. Studenten studeren ongeveer 30 uur per week. Het auditteam stelt vast dat de opleiding, afgezet tegen de landelijke cijfers, niet afwijkt van het landelijk beeld wat betreft studielast.

De omvang van de contactmomenten voor deeltijdstudenten ligt lager, vergeleken met voltijdstudenten. Eerder in deze rapportage hebben wij dit al uitgewerkt: voor voltijdstudenten geldt dat zij in het eerste studiejaar 12 klokuren/contacturen per week hebben. Dat neemt af tot 4,5 uren contact in het vierde studiejaar. Voor deeltijdstudenten geldt dat zij in het eerste studiejaar 7,7 klokuren/contacturen per week hebben. Dat neemt vervolgens af tot 3-4,5 uur in het laatste studiejaar.

Onderzoek

De opleiding is niet op de eerste plaats op onderzoek gericht, wél op praktijkontwikkeling. De focus van onderzoek ligt vooral op het professionele handelen in de context van burgers/cliënten waarbij in het bijzonder aandacht uit gaat naar de wijze waarop professionals expliciete en impliciete kennis en vaardigheden benutten en integreren. Voor de opleiding Social Work geldt dat er sprake is van een onderzoekslijn die door het hele programma loopt.

Bestudering van de competentiematrix en het studieprogramma 2012-2013 laat zien dat de onderzoekscomponent op meerdere plekken in het curriculum terugkomt bij beide varianten. Vanaf het eerste semester besteedt de opleiding aandacht aan onderzoek. In ieder semester, met uitzondering van het zesde semester als de voltijd- en deeltijdstudent zijn stage loopt, besteedt de opleiding aandacht aan onderzoek. Voltijd- en deeltijdstudenten krijgen identieke studieonderdelen op onderzoeksgebied tijdens dezelfde studiefasen: Basisvaardigheden onderzoek in het eerste semester, Onderzoek, rapporteren en Engels in het tweede semester, Kwalitatief onderzoek en *Academic writing* in het derde semester, Kwantitatief onderzoek in het vierde semester, Projectmanagement in het vijfde semester, Praktijkgericht onderzoek 1 en 2 in het laatste studiejaar. Tijdens het Projectmanagement komt de hele onderzoeksproces aan bod. Binnen het praktijkgerichte onderzoek in het laatste studiejaar moet de student de competentie rond het onderzoek verworven hebben. Voor eerdere cohorten, dus vóór 2012-2013, geldt een andere inrichting van de onderzoekslijn binnen het curriculum.

Het auditteam stelt wel vast, en we komen hier onder Standaard 3 nog op terug, dat het door de student te hanteren kader bij het praktijkgericht onderzoek een strak stramien biedt. Het 'HZ kader voor praktijkgericht onderzoek door studenten' is in 2012 positief bevonden en hogeschool breed gevalideerd. Er zou meer ruimte moeten zijn voor verschillende onderzoeksvormen waarbij ook de meer persoonlijke kijk van de bachelor in wording naar voren mag komen. Een discussie binnen de onderwijsinstelling op dit terrein is wenselijk. Het aanbod van verschillende onderzoeksvormen kan vervolgens zichtbaar gemaakt worden in de onderzoeksleerlijn van het curriculum.

Bestudering van de inhoud van het voltijd- en deeltijdcurriculum laat zien dat de onderzoekscomponent hierin op een adequate wijze is verwerkt. Zo leert de student een probleemstelling te formuleren, kan hij bronnenonderzoek uitvoeren en een theoretisch kader schrijven. Hij is in staat de verzamelde gegevens te structureren, te interpreteren en hieruit conclusies te trekken om vervolgens over het onderzoek te rapporteren. Het onderzoek dat de student aan het eind van zijn studie dient uit te voeren, dient aan een aantal kenmerken te voldoen die als volgt samen te vatten zijn: het onderzoek vindt plaats binnen een complexere context, het onderwerp bestaat uit meerdere aspecten en/of invalshoeken en de student voert het onderzoek zelfstandig uit, maar kan indien noodzakelijk gebruik maken van begeleiding.

Wij merken nog op dat de onderzoekscompetentie valt onder de algemene Social Work competenties en dus ook geldt voor de specialisatie GGZ-agoog en voor het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker.

Literatuur

De door de opleiding gebruikte literatuur is adequaat. Het betreft veelal Nederlandstalige literatuur die bachelorwaardig is. De literatuur over agogiek en psychologie behoren tot de standaardwerken binnen de sociaal agogische hbo-opleidingen. Het auditteam is wel van mening dat de omvang van anderstalige literatuur mag toenemen. Er zijn uitstekende Engelstalige boeken voorhanden.

Docenten

De docenten beschikken over een breed palet aan kennis en ervaring; er is sprake van een verbinding met het werkveld. Bijna 70 procent van de docenten beschikt over een afgeronde master op een voor de opleiding relevant gebied. Eén docent is gepromoveerd.

Uit de cv's en overzichtslijsten van de inzetbaarheid van docenten blijkt, dat zij elkaar aanvullen en versterken in hun vakkennis en expertise. De opleiding beschikt over psychologen en sociaal agogen en over (gast)docenten die nog in de praktijk werkzaam zijn. De docenten verzorgen vanuit uiteenlopende invalshoeken de verschillende studieonderdelen.

De opleiding beschikt over studiebegeleiders/coaches die (nog) niet beschikken over een afgeronde master-opleiding. Gelet op de taakverdeling binnen de opleiding en de praktijkkennis van de coaches, is het ontbreken van een master-opleiding bij de professionele coaches geen bezwaar. Ook studenten lieten weten hier geen problemen mee te hebben. Docenten die afstudeerders begeleiden hebben de interne cursus 'Onderzoeksvaardigheden' gevolgd.

De kwaliteit van het team docenten borgt de opleiding door een strategische personeelsplanning en een jaarlijkse gesprekscyclus waar een functioneringsgesprek deel van uitmaakt. Dit is op een duidelijke wijze beschreven in het door het auditteam bestudeerde document 'Plannen, Voortgang en Beoordelen' waarin de inhoud van de jaarlijkse gesprekscyclus en de beoordelingscriteria ('resultaatgebieden') duidelijk beschreven zijn.

Docenten houden hun vakkennis en de ontwikkelingen op hun vakgebied bij. Binnen de teambijeenkomsten en via informeel contact delen docenten kennis en ervaringen met elkaar, zo geven zij aan tijdens de audit. Ontwikkelingen in het (regionale) werkveld komen veelal via docenten in de opleiding terecht waar zij vervolgens zowel formeel als informeel besproken worden. Van belang vindt het auditteam dat docenten gelegenheid krijgen om zich regelmatig bij te laten scholen. Ook zou de opleiding docenten meer kunnen stimuleren om een promotietraject te volgen. De opleiding ondersteunt docenten in het opbouwen en onderhouden van hun netwerk en vakkennis.

Gevraagd naar de sterke en minder sterke punten van het docentencorps geven de studenten aan dat zij de inbreng van ook gastdocenten uit het werkveld sterk waarderen; ze missen hier echter een uitgebreidere internationale inbreng, en een betere inkadering van de gastcolleges in het onderwijs.

Twee docenten van de opleiding zijn als docent-onderzoeker betrokken bij het onderzoek dat vanuit het Kenniscentrum voor Duurzaam Innoveren & Ondernemen wordt uitgevoerd. Meer docenten zouden hier vanuit de opleiding aan willen deelnemen, ware het niet dat docenten de werkdruk als erg hoog ervaren. Een aandachtspunt voor de opleiding.

Faciliteiten

HZ University of Applied Sciences is een wat omvang betreft overzichtelijke onderwijsinstelling, gelegen op loopafstand van station Vlissingen. De kleinschaligheid van de hogeschool zorgt er voor dat er sprake is van overzichtelijke faciliteiten die goed bereikbaar zijn. De voorzieningen zijn adequaat, er zijn voldoende mogelijkheden om zelfstandig en in groepsverband te werken. Het aantal pc's is aan de maat. De bibliotheek is overzichtelijk. Studenten kunnen hier literatuur online of in hard copy inzien resp. lenen. Studenten en docenten zijn tevreden over de faciliteiten. Met name de kleinschaligheid waarderen zij, zo blijkt.

Toelating

De opleiding heeft (de procedures rond) de toelating beschreven in de Onderwijs- en Examenregeling. In principe zijn vwo'ers, havisten en mbo'ers met een afgeronde niveau 4 (bijvoorbeeld SPW-4) opleiding toelaatbaar tot de opleiding Social Work. Daarmee volgt de opleiding de landelijk afspraken en de wet- en regelgeving voor toelating. Studenten die niet in het bezit zijn van deze diploma's maar wel 21 jaar of ouder zijn, kunnen de opleiding volgen op voorwaarde dat zij blijken een onderzoek voldoen aan de inhoudelijke eisen om toegelaten te worden. In twee folders voor aspirant voltijd- en deeltijdstudenten zijn de inhoud en de vormgeving van de opleiding duidelijk beschreven.

In het studiejaar 2012-2013 zijn 144 studenten gestart met de opleiding Social Work. De meeste studenten zijn afkomstig van de havo, ruim een kwart is afkomstig van het mbo. Een handvol studenten komt van het vwo. Bij de deeltijdvariant liggen de verhoudingen anders. Hier zijn verreweg de meeste studenten (27 instromende deeltijders in 2012-2013) afkomstig van het mbo: 70 procent heeft een mbo-achtergrond. Slechts één deeltijdstudent van het laatste cohort is afkomstig van de havo.

Studenten en alumni geven aan dat de aansluiting van de opleiding Social Work op de vooropleiding goed is. Voor toelating tot de deeltijdvariant gelden eisen aan de werkkring. De werkkring bevindt zich binnen het werkveld waar de opleiding Social Work zich op richt en heeft een minimale omvang van 16-20 uur per week, afhankelijk van het studiejaar waarin de student zich bevindt. De werkzaamheden van de deeltijdstudent kan het inzetten bij praktijkopdrachten en afstuderen. De werkgever ondersteunt de student bij zijn studie en stelt hem in staat om opdrachten van de opleiding uit te voeren. De begeleider op de werkplek dient ten minste te beschikken over een afgeronde hbo-opleiding op een voor de opleiding relevant terrein. Ook dient de deeltijder te beschikken over een 'rolmodel' binnen zijn organisatie.

De hogeschool kent een duidelijk beschreven vrijstellingenbeleid. De opleiding Social Work conformeert zich hieraan. Het auditteam heeft tijdens de audit een aantal dossiers rond vrijstellingen bestudeerd en stelt vast dat deze inzichtelijk en volledig zijn. Studenten kunnen voor een toets of een deel van een studieonderdeel vrijstelling krijgen. Daarvoor moet de student wel beschikken over concreet bewijsmateriaal. Als bewijs gelden diploma's, getuigschriften of certificaten van de organisatie waar de competentie verworven is, óf de student kan een ervaringscertificaat overleggen dat is toegekend door een erkende EVC-instelling. De beslissing rond het toekennen van vrijstellingen ligt bij de deexamencommissie. Deze neemt, daarbij het advies van de examinatoren meewegend, de beslissing of de vrijstelling wordt toegekend. Vrijstellingen worden uitsluitend op individuele basis verleend. Collectieve vrijstellingen op grond van een diploma geeft de opleiding niet meer. Voor de deeltijdvariant geldt een identiek vrijstellingenbeleid als voor de voltijdvariant.

Eerder hebben wij er op gewezen dat de opleiding werkt met een *niet* bindend studieadvies bij de instroom. Daarnaast kent de opleiding een bindend negatief studieadvies. Dit geldt voor studenten die in het eerste jaar van inschrijving er niet in slagen om ten minste 45 EC's te behalen. Studenten dienen na twee jaar hun propedeuse te behalen. Lukt hen dit niet, dan geldt ook in dit geval een bindend negatief studieadvies. In de Onderwijs- en Examenregeling heeft de opleiding een aantal maatregelen opgenomen om het studiegedrag bij studenten te stimuleren. Het auditteam beoordeelt deze als adequaat. Als voorbeeld noemen wij het studieplan, een document waarin de student en (een mandataris, daartoe aangewezen door) het College van Bestuur de te volgen leerroute vastlegt. Deze leerroute legt de student per semester vast.

Weging en Oordeel

Het voltijd- en deeltijdcurriculum Social Work is transparant en inzichtelijk opgebouwd. De opleiding is gericht op praktijkontwikkeling en praktijkonderzoek, in het bijzonder op onderzoek dat gericht is op en bruikbaar is in de beroepspraktijk. De praktijkgerichte kennisontwikkeling is de kern waaromheen de opleiding opgebouwd is, met hierbij aandacht voor de wisselwerking tussen theorie, onderzoek en professioneel handelen. De professionele leerbegeleiding, via coaching, biedt de student voldoende houvast binnen de opleiding en op zijn stage-/werkplek.

De specialisatie GGZ-agoog en het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker zijn goed uitgewerkt. Het curriculum is goed doordacht en vormgegeven. Met name de koppeling van opdrachten en competenties bij de specialisatie GGZ-agoog is didactisch geslaagd.

De kwaliteit van het personeel (vakinhoud, didactiek, kennis van de praktijk) voor beide varianten is goed. De opleiding ondersteunt professionalisering van het personeel; meer aandacht voor promotietrajecten is hierbij op zijn plaats omdat het aantal gepromoveerden beperkt is. Ook is de hoge werkdruk een nadrukkelijk aandachtspunt.

De keuzes door de opleiding ten aanzien van de voltijd- en deeltijdinstroom zijn doordacht en verantwoord. Studenten en alumni oordelen positief over de aansluiting van hun vooropleiding op de opleiding.

De door de opleiding geboden begeleiding is goed waarbij de opleiding een evenwicht zoekt tussen een zelfstandige studiehouding van de student en het niet laten ontsporen van de student. Met de methodische- en integratieve leerlijnen heeft de opleiding een goede manier gevonden om de student te begeleiden en de gelegenheid te bieden zich te ontwikkelen tot een professional.

De gebruikte literatuur is zeker adequaat voor het vakgebied maar zou meer internationale literatuur mogen bevatten.

Overwegende dat het programma voor beide varianten goed is uitgewerkt, voorzien is van leerlijnen door de verschillende semesters, de kwaliteit van het personeel goed is evenals de begeleiding van studenten, de opleiding goed heeft nagedacht over de onderzoekscomponent en deze goed heeft verwerkt/verweven in het curriculum, komt het auditteam voor Standaard 2 tot het oordeel goed.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Inleiding

De onderwijsinstelling heeft in 2012 een nieuw toetsbeleid vastgesteld. Als belangrijkste verschil met het oude toetsbeleid noemt de opleiding de versterkte samenhang tussen toetsing en het 'totale onderwijsconcept' en verzwaarde rol van de examencommissie. Kernachtig uitgedrukt: van 'boekhouder' naar 'wakend oog'. Daarbij vormt toetsing geen sluitstuk meer van het onderwijsprogramma, maar is het veel meer een feedbackinstrument voor het onderwijsprogramma.

Deelexamencommissie en deoltoetscommissie

Sinds september 2012 is een deelexamencommissie en een deoltoetscommissie geïnstalleerd binnen de Academie voor Zorg & Welzijn, waar Social Work deel van uit maakt. De voorzitter van de deelexamencommissie vormt samen met de voorzitters van de andere deelexamencommissies van de hogeschool een centrale examencommissie onder leiding van een externe voorzitter. Het auditteam heeft gesproken met leden van de deelexamencommissie van de academie. Deze zijn naar de mening van het auditteam toegerust voor hun rol en vatten hun taakstelling serieus op.

Evenals een deelexamencommissie kent de Academie Zorg & Welzijn ook een deoltoetscommissie. Ook hiervoor geldt dat het auditteam met vertegenwoordigers van deze commissie heeft gesproken. Deze heeft een belangrijke rol bij de evaluatie van het toetsbeleid en de toetspraktijk. De deoltoetscommissie voert haar werkzaamheden uit onder de verantwoordelijkheid van de deelexamencommissie en rapporteert over haar werkzaamheden en bevindingen aan de centrale examencommissie. De deoltoetscommissie borgt de validiteit en de betrouwbaarheid van toetsen. Op curriculumniveau valideert zij de competentiematrix en het toetsprogramma, op cursusniveau controleert zij het toetsplan op volledigheid, consistentie en afstemming. Ook beoordeelt zij een toets voordat studenten deze maken. Dit laatste gebeurt voor het praktijkgericht onderzoek (vierde studiejaar) jaarlijks omdat hiermee het eindniveau wordt getoetst. De overige toetsen beoordeelt de deoltoetscommissie ieder vier jaar. De opleiding merkt in dit verband op dat de deoltoetscommissie niet als doelstelling heeft om alle toetsen in vier jaar tijd te beoordelen. Conform het HZ-toetsbeleid ziet de deoltoetscommissie er op toe dat voorafgaand aan en aansluitend op de afnamen van de toets intercollegiale consultatie plaatsvindt.

Is een toets afgenomen, dan beoordeelt de deoltoetscommissie steekproefsgewijs de kwaliteit van het beoordeelde werk. Is hierbij vervolgens sprake van een negatief oordeel, dan rapporteert de deoltoetscommissie haar bevindingen aan de deelexamencommissie. Deze kan dan aanvullend onderzoek uitvoeren om vervolgens een afweging te maken tot welke consequenties de uitkomsten van het onderzoek leiden.

Alle examinatoren hebben vorig jaar scholing ontvangen op het terrein van toetsbeleid en toetskwaliteit. Zij komen regelmatig bijeen om hun ervaringen rond toetsen en beoordelen te bespreken. Het is in dit verband goed dat zij de uitkomsten van dit overleg terugkoppelen naar docenten en naar de deelexamen- en deoltoetscommissie.

Het kwaliteitszorgsysteem rond toetsing en beoordeling heeft de academie/de opleiding goed vormgegeven. De uitvoering van het toetsbeleid, het ontwikkelen van toetsinstrumenten en de kwaliteit van de toetsen zijn onderdeel van een proces dat de opleiding voortdurend tegen het licht houdt, daarbij nadrukkelijk gebruik makend van de expertise binnen de onderwijsinstelling. Procedures zijn beschreven, verantwoordelijkheden vastgesteld.

Toetsen en essays

De opleiding maakt gebruik van verschillende toetsvormen waaronder open vragen en MC-vragen. Daarnaast leveren studenten ook meerdere beroepsproducten op die als een proeve van bekwaamheid gelden. Aandachtspunt blijft hierbij wel het controleren van groepswerk op meeliftgedrag. Tijdens de audit werd duidelijk dat studenten hier zelf scherp op letten, maar de opleiding zou op dit punt het eigen controlemechanisme kunnen aanscherpen.

Wat betreft de toetsing van stages toetst de opleiding in welke mate de student zijn stagedoelstellingen heeft bereikt. Stage-toetsing vindt plaats door een individuele beoordeling van het functioneren van de student op zijn werk- of stageplek, het uitvoeren van een opdracht en de mate waarin hij in staat is om te reflecteren op zijn professionele houding. De begeleider vanuit de opleiding beoordeelt de student waarbij de coach op de werkplek een adviserende rol heeft. Zij overleggen over het eindoordeel waarbij de opleidingscoach verantwoordelijkheid draagt voor het oordeel.

Het auditteam heeft tijdens de audit inzage gehad in een aantal toetsen, verspreid over de verschillende studie jaren. Het betrof met name kennistoetsen. Zij boden het auditteam een duidelijk beeld van de breedte én diepgang waarin de opleiding toetst. Gebleken is dat de toetsen van een voldoende niveau zijn: zij geven de student gelegenheid zowel kennis als inzicht te demonstreren. De vragen laten een behoorlijke spreiding zien over de aangeboden studiestof.

Naast toetsen heeft het auditteam ook een aantal essays bestudeerd. Dit zijn korte reflectiestukken waarin studenten moeten aangeven welke ontwikkelingen zij zien in hun vakgebied, i.c. het welzijnswerk. Een leerzame opgave, die ook leidt tot meer persoonlijke stukken. Deze zijn goed opgebouwd, een literatuurlijst wordt gevraagd maar niet altijd bijgeleverd hetgeen de corrector vaststelt en een opmerking over maakt. De spelling is over het algemeen voldoende; taalfouten corrigeert de corrector om er vervolgens de student op te wijzen.

Afstudeerproducten

Inleiding

Het bachelorniveau beoordeelt de opleiding binnen de voltijdvariant aan het eind van het achtste semester (binnen deeltijd gebeurt dit voor een deel al aan het eind van het derde studiejaar) op basis van de Kwalificerende stage (30 EC) en het Praktijkgericht onderzoek (15 EC). Het studieonderdeel Praktijkgericht onderzoek beslaat óók voor de deeltijdvariant 15 EC; de voltijd- en deeltijdstudent voeren dit onderzoek individueel uit. Meestal worden stage en onderzoek bij dezelfde instelling of werkplek doorlopen of uitgevoerd.

In een afstudeermatrix voor beide varianten heeft de opleiding uitgewerkt wélke competenties zij wanneer op het hoogste niveau toetst. Van de acht competenties toetst de opleiding er zes in de Kwalificerende stage. De beoordeling van de kwalificerende stage beoordeelt de opleiding met een competentiedossier waarmee het competentieniveau wordt 'bewezen'. Twee competenties toetst zij binnen de kaders van het Praktijkgericht onderzoek.

Kwalificerende stage

Tijdens zijn Kwalificerende stage stelt de student een stageplan op en schrijft deze een leerrapportage en een supervisieverslag. Daarnaast werkt de student aan verschillende gedragscriteria, een meerjarig ontwikkelingsverslag en verschillende praktijkopdrachten. De creatieve en persoonlijke ruimte wordt vooral zichtbaar in de kwalificerende stage waar de opleiding zes competenties toetst op het bachelorniveau. De studenten formuleren dan zelfstandig opdrachten, bewijzen met behulp van het competentiedossier hun eindniveau en beschrijven door een meerjarig ontwikkelingsverslag hun eigen ontwikkeling. Bij de beoordeling van deze producten heeft de praktijkbegeleider een adviserende rol. Studenten zijn voorafgaand aan de stage op de hoogte gebracht van de beoordelingscriteria die de opleiding hierbij hanteert.

Praktijkgericht onderzoek

Binnen de onderwijsinstelling is er sprake van een gemeenschappelijke omschrijving van de te bereiken eindkwalificaties op het terrein van onderzoek. De opleiding Social Work heeft deze standaard overgenomen in haar Handleiding Praktijkgericht Onderzoek en in het beoordelingsprotocol voor het Praktijkgericht Onderzoek.

Binnen het Praktijkgericht Onderzoek staan twee competenties centraal waaronder de competentie Onderzoeken en Legitimeren. De opleiding informeert studenten voorafgaand aan het onderzoek over de eisen waaraan dit moet voldoen. De student kiest in overleg met zijn begeleider op zijn stage- of werkplek een onderzoeksopdracht. Vervolgens schrijft hij een plan van aanpak dat een onderzoeksbegeleider beoordeelt die vervolgens een *go/no go* geeft. Onderzoek moet studenten helpen abstract te denken en dit 'mee te nemen' naar het werkveld. Dat dit lukt, blijkt uit presentaties, waar studenten reflecteren over hun gevolgde aanpak en waarbij ze aangeven óf en zo ja hóe ze het in de toekomst (anders) zouden doen.

Bij het beoordelen van het praktijkgericht onderzoek zijn twee beoordelaars betrokken: de onderzoeksbegeleider en een onafhankelijk beoordelaar. Bij de onderzoekspresentatie betreft de opleiding een derde beoordelaar. Deze heeft een adviserende stem en is afkomstig uit het werkveld of van Artesis Hogeschool.

Beoordeling afstudeerproducten door opleiding

Wat betreft het vergroten van de objectiviteit bij de beoordeling van afstudeerproducten zijn drie in het oog springende maatregelen genomen. Zo is er op landelijk niveau afgesproken om vanaf het studiejaar 2013-2014 afstudeerwerken en beoordelingssystematieken te vergelijken. Tijdens het studiejaar 2012-2013 is dit al gebeurd tussen de Christelijke Hogeschool Ede en de HZ opleiding Social Work. Ook hebben docenten van de Artesis Hogeschool in Antwerpen een adviserende stem bij de beoordeling van afstudeerpresentaties van studenten van de onderwijsinstelling. Tenslotte komen de begeleiders van het praktijkgerichte onderzoek vier keer per jaar bijeen. Tijdens de laatste bijeenkomst van het studiejaar is een onderzoeksrapportage uitgelicht en door de begeleiders beoordeeld en vervolgens besproken. Dergelijke sessies dragen bij aan het vergroten van de objectiviteit van de beoordeling en aan de verdere professionalisering van de afstudeerbegeleiders.

Oordeel auditteam over de afstudeerproducten

Het auditteam heeft voorafgaand aan de audit afstudeerproducten beoordeeld van 15 voltijd- en 5 deeltijdstudenten en stelt daarbij het volgende vast.

De opleiding heeft een duidelijk kader gesteld voor het afstudeeronderzoek om zo studenten te stimuleren goed onderzoek uit te voeren en daarmee de kwaliteit van de onderzoeksrapportage te verzekeren. Creativiteit komt meer aan bod bij de stageverslagen die een gedegen indruk maken, duidelijk gestructureerd zijn en een interessante inkijk geven in de werkzaamheden van de student en zijn leerproces tijdens de stage.

Studenten lijken vooral één manier van onderzoek uit te voeren en hierbij vooral 'Baarda' te gebruiken als methodologisch referentiekader. Bij kwalitatief onderzoek kan echter onderscheid gemaakt worden tussen diverse soorten van kwalitatief onderzoek, bv. handelings- of actieonderzoek, participerende observatie, narratief onderzoek, *casestudy*, er kan triangulatie van methoden plaats vinden (hetzelfde op verschillende manieren onderzoeken). De opleiding kan studenten er op wijzen om te kiezen voor andere onderzoeksmethoden, afhankelijk van de onderzoeksvraag.

Een kritische reflectie door de student is onderdeel van de rapportage van het praktijkgerichte onderzoek. Tevens verwacht de opleiding van studenten dat ze hun onderzoek binnen een vastgesteld stramen zelfstandig uitvoeren; onderzoeksrapportages lijken modelmatig erg op elkaar. Dat leidde tot de vraag hoe zich dat verhoudt tot het ontwikkelen van een eigen, persoonlijke kijk en het hanteren van verschillende onderzoeksmethoden. De meer creatieve en persoonlijke ruimte van de student krijgt met name gestalte in de kwalificerende stage. Daar ontstaat de meer persoonlijke kijk van de bachelor op het vakgebied en krijgt deze de mogelijkheid om (zijn) grenzen op te zoeken en daarbij nieuwe oplossingsrichtingen te verkennen. Het auditteam vindt dit belangrijk.

Het gaat bij de afstudeerwerken veelal om zeer verschillende, individuele onderzoeksprocessen. Hier liggen nog wel een aantal ontwikkelingspunten voor de opleiding waarbij het panel de opleiding een spiegel voorhoudt: zo zijn er meer vormen van kwalitatief onderzoek, kan de keuze voor een onderzoeksmethode beter gemotiveerd worden en kan de literatuuranalyse scherper. De conclusies en aanbevelingen zijn in de bestudeerde onderzoeksrapportages sterk gericht op en afgebakend tot het thema van de onderzoeksrapportage ('cliëntgericht'). Tijdens de presentatie/de discussie van het praktijkgericht onderzoek komen het meso- en het macro-niveau aan bod waarbij de student moet laten zien dat deze kan 'schakelen' tussen de verschillende niveaus. Het auditteam vindt het belangrijk dat studenten tijdens hun onderzoek ook aandacht besteden aan het cliëntperspectief.

Alle door het auditteam bestudeerde afstudeerproducten zijn van voldoende niveau. De beoordeling door het auditteam wijkt slechts in een beperkt aantal gevallen af van het oordeel van de beoordelaar van de opleiding. Taal is nog wél een aandachtspunt. Het auditteam kwam soms spelfouten, merkwaardige woordkeuzes en merkwaardige zinsconstructies tegen. De opleiding wees er op dat zij met ingang van het nieuwe studiejaar het thema taalbeheersing nadrukkelijker op de agenda zet.

Werkveld over de afstudeerkwaliteit

Het auditteam heeft het werkveld onder andere bevraagd over de kwaliteit van afstuderen, over het niveau van de afgestudeerden en over de aansluiting van deze opleiding bij de eisen van de arbeidsmarkt. Gebleken is dat zij tevreden zijn over de afgestudeerden. Het instapniveau voor de arbeidsmarkt is goed, zij kunnen goed uit de voeten met afgestudeerden van de opleiding. Ook alumni van de opleiding gaven aan dat zij tevreden zijn over de aansluiting van de opleiding op het werkveld. Zij hadden vrij snel een baan en de basis die de opleiding hen bood, was voldoende om zich verder te kunnen ontwikkelen.

Weging en oordeel

De dealexamencommissie en de deoltoetscommissie functioneren naar behoren. Zij zijn voldoende toegerust voor hun takenpakket. De opleiding beschikt over een transparant toetsbeleid, met een verscheidenheid aan toetsvormen. De door het auditteam bestudeerde toetsen zijn op bachelorniveau.

Het auditteam stelt vast dat de beoogde en gerealiseerde kwaliteit van de afstudeeronderdelen, de kwalificerende stage en het praktijkonderzoek goed zijn. De aansluiting bij het praktijkveld is goed. Er zijn weliswaar nog een aantal ontwikkelpunten aanwijsbaar in het afstudeertraject, zoals het strak vasthouden aan een stramien en taalkundige aspecten, maar, en dit is van belang, de opleiding erkent dit en neemt maatregelen waaronder het op hogeschoolniveau bespreken van het stramien binnen het onderzoeksdeel én het nadrukkelijker op de agenda zetten van het thema taalbeheersing. De opleiding beoordeelt afstudeerwerken op een adequate en daarmee inzichtelijke wijze.

Gelet op bovenstaande weging komt het auditteam voor Standaard 3 tot het oordeel: goed.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel komt tot het algemeen eindoordeel 'goed' omdat er sprake is van een opleiding die er in geslaagd is om twee tot voor kort gescheiden opleidingen te verenigen in één opleiding: Social Work levert studenten af op een niveau waar de arbeidsmarkt behoefte aan heeft. De opleiding baseert zich op een set eindkwalificaties die op een adequate wijze zijn samengesteld en tegen het licht gehouden zijn in internationaal social work perspectief. De betrokkenheid van het werkveld is evident bij het actueel houden van de eindkwalificaties. De eindkwalificaties leiden tot een curriculum dat duidelijk gestructureerd is en waarin verschillende lijnen te onderscheiden zijn. De docenten zijn toegerust om het studieprogramma met zorg en met kennis van zaken uit te voeren. De procedures rond toetsen en beoordelen zijn adequaat vormgegeven. De opleiding kent tevens een zorgvuldig vormgegeven afstudeertraject waarbij zowel de praktijkkant van het vak als de theorie/onderzoekskant aan bod komen.

6. AANBEVELINGEN

Hierna formuleren wij een aantal aanbevelingen voor de opleiding Social Work. Deze aanbevelingen hebben geen invloed op onze oordelen. Wel volgen zij veelal uit onze bevindingen zoals in dit rapport gepresenteerd en kunnen zij de opleiding helpen bij het verder vormgeven van de opleiding.

- Bij de resultaten, het formuleren van conclusies en aanbevelingen, kunnen de onderzoeksresultaten meer in relatie gebracht worden met de beroeps- en kerntaken van de Social Worker, waardoor de aanbevelingen waardevoller zijn en de praktijk gerichter handvatten krijgt om de praktijk te verbeteren.
- Zowel binnen het lectoraat als binnen de opleiding kan een duidelijke visie geformuleerd worden over de driehoek onderwijs-praktijk-onderzoek en kunnen er concrete plannen gemaakt worden om dit binnen de kaders van Social Work verder vorm te geven.
- De spanning tussen de lokale verankering en het streven naar een zowel bredere instroom als naar een internationale profilering is vooral/evenzeer een spanning tussen een instellingsbrede en een opleidingsspecifieke inzet. De opleiding is er nog niet uit welke keuze zij maakt, een aandachtspunt op korte termijn.
- Er is een spanning waarneembaar tussen het bereiken van het bachelorniveau en het risico op een te strakke, meer modelmatige aanpak. De opleiding zou de student op dit terrein wat meer 'los' kunnen laten, onder begeleiding van een docent/begeleider.
- In de afstudeerproducten wordt beschreven dat studenten aan bepaalde beroeps- en kerntaken hebben gewerkt. Het hóe en wát zouden nauwkeuriger beschreven kunnen worden waardoor de complexiteit en de mate van zelfstandigheid beter te beoordelen zijn.
- Meer aandacht voor ondernemerschap, gelet op de ontwikkelingen binnen de sector.
- Het aantal internationale gastcolleges verdient uitbreiding.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen hbo-bachelor Social Work HZ University of Applied Sciences voltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	G
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	G
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	G
Algemeen eindoordeel	G

Scoretabel paneloordelen hbo-bachelor Social Work HZ University of Applied Sciences deeltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	G
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	G
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	G
Algemeen eindoordeel	G

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

COMPETENTIES SOCIAL WORK HZ VOLTIJD (Cohort 2012 Versie 1.0)

Competentie 1a: De Social Worker werkt vanuit een brede visie op mens en samenleving met oog voor eigen en andermans waarden, normen en belangen en maakt in zijn handelen keuzes op basis van passende ethische afwegingen.

Competentie 1b: De Social Worker handelt vanuit kennis van en inzicht in de cliëntsituatie en richt zich op de ontwikkeling van de cliënt, gebruikmakend van diens mogelijkheden, de sociale omgeving en de maatschappelijke realiteit.

Competentie 2a: De Social Worker handelt gericht op zelfregulatie en zelfontwikkeling met de cliënt als lid van de samenleving en stemt daarbij in een dialogische benadering zijn sociaal-agogisch handelen af op de cliënt en zijn systeem en de bredere sociale omgeving.

Competentie 2b: De Social Worker werkt planmatig en doelgericht aan de ontwikkeling van de cliënt, is in staat de gangbare methodieken van de hulpverlening te hanteren en verantwoordt zijn handelen.

Competentie 2c: De Social Worker is in zijn sociaal-agogisch handelen ontwikkelingsgericht en maakt daarbij gebruik van meer generieke competenties.

Competentie 3a: De Social Worker werkt binnen de organisatie vanuit doelstellingen en (strategisch) beleid en draagt met een ondernemende en innovatieve houding bij aan de ontwikkeling daarvan.

Competentie 3b: De Social Worker werkt samen met en geeft leiding en coaching aan anderen binnen en buiten de organisatie.

Competentie 3c: De Social Worker draagt bij aan en neemt verantwoording voor kwaliteitszorg en beheer binnen de organisatie.

Competentie 4: De Social Worker werkt op professionele wijze zodanig dat afstand en nabijheid, presentie en interventie worden gecombineerd.

Competentie 5a: De Social Worker reflecteert op eigen beroepsmatig handelen en beroepshouding en toetst het eigen beroepsmatig handelen aan normatieve en theoretische kaders.

Competentie 5b: De Social Worker verricht praktijkgericht onderzoek naar de eigen beroepsuitoefening en veranderingen in de samenleving en kan de uitkomsten hiervan vertalen in consequenties voor het professioneel handelen.

Competentie 6: De Social Worker ontwikkelt de eigen professionaliteit en deskundigheid vanuit een blijvend ontwikkelen van de eigen beroepscompetenties aan de hand van concepten, theorieën en praktijken in het professioneel handelen.

COMPETENTIES SOCIAL WORK HZ DEELTIJD (Cohort 2012 Versie 1.0)

Competentie 1a: De Social Worker werkt vanuit een brede visie op mens en samenleving met oog voor eigen en andermans waarden, normen en belangen en maakt in zijn handelen keuzes op basis van passende ethische afwegingen.

Competentie 1b: De Social Worker handelt vanuit kennis van en inzicht in de cliëntsituatie en richt zich op de ontwikkeling van de cliënt, gebruikmakend van diens mogelijkheden, de sociale omgeving en de maatschappelijke realiteit.

Competentie 2a: De Social Worker handelt gericht op zelfregulatie en zelfontwikkeling met de cliënt als lid van de samenleving en stemt daarbij in een dialogische benadering zijn sociaal-agogisch handelen af op de cliënt en zijn systeem en de bredere sociale omgeving

Competentie 2b: De Social Worker werkt planmatig en doelgericht aan de ontwikkeling van de cliënt, is in staat de gangbare methodieken van de hulpverlening te hanteren en verantwoordt zijn handelen.

Competentie 3a: De Social Worker werkt binnen de organisatie vanuit doelstellingen en (strategisch) beleid en draagt met een ondernemende en innovatieve houding bij aan de ontwikkeling daarvan.

Competentie 3b: De Social Worker werkt samen met en geeft leiding en coaching aan anderen binnen en buiten de organisatie.

Competentie 3c: De Social Worker draagt bij aan en neemt verantwoordelijkheid voor kwaliteitszorg en beheer binnen de organisatie.

Competentie 4: De Social Worker werkt op professionele wijze zodanig dat afstand en nabijheid, presentie en interventie worden gecombineerd.

Competentie 5a: De Social Worker reflecteert op eigen beroepsmatig handelen en beroepshouding en toetst het eigen beroepsmatig handelen aan normatieve en theoretische kaders.

Competentie 5b: De Social Worker verricht praktijkgericht onderzoek naar de eigen beroepsuitoefening en veranderingen in de samenleving

Competentie 6: De Social Worker ontwikkelt de eigen professionaliteit en deskundigheid vanuit een blijvend ontwikkelen van de eigen beroepscompetenties aan de hand van concepten, theorieën en praktijken in het professioneel handelen.

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Bijlage 3 Overzicht cursussen studiejaar 2012-2013

VOLTIJD

Cohort '09-'10	Semester 8	Stage (incl. supervisie) 15 ECTS CU10737			Praktijkgericht Onderzoek SW 2 7,5 ECTS CU12382			Methodiek SPH-MWD 2 7,5 ECTS CU10706 CU10707			
	Semester 7	Stage (incl. supervisie) 15 ECTS CU10736			Praktijkgericht Onderzoek SW 1 7,5 ECTS CU12381			Huiselijk geweld 7,5 ECTS CU07835 CU07836			
Cohort '10-'11	Semester 6	Minor 30 ECTS									
	Semester 5	Kwalitatief onderzoek 2,5 ECTS CU06737	Jeugd SPH – MWD 7,5 ECTS CU06274 CU06275	Trauma- & rouwverw. SPH-MWD 7,5 ECTS CU06276 CU06277		Methodiek SPH-MWD 1 7,5 ECTS CU09005 CU07834		Recht 2,5 ECTS CU09014	Keuzevak 2,5 ECTS		
Cohort '11-'12	Semester 4	Stage (incl. Methodische Werkbegeleiding) 15 ECTS CU09479			Systeemtheorie 7,5 ECTS CU3527		Informatie Verwerken Verwerken 2,5 ECTS CU06386	Keuzevak 2,5 ECTS	VCC 2,5 ECTS		
	Semester 3	Stage (incl. Methodische Werkbegeleiding) 15 ECTS CU09478			Leren in Organisaties 7,5 ECTS CU04215		Psychopathologie 7,5 ECTS CU03276				
Cohort '12-'13	Semester 2	Oriëntatie Methodisch Handelen 5 ECTS CU12469	Ontwikk.tot Pro- fessional 2 2,5 ECTS CU12470	Academic reading 1,25 ECTS CU11899	Ontwikkelings- psychologie 5 ECTS CU12467	Sociologie SW 5 ECTS CU12468	Ethiek SW 2,5 ECTS CU12466	Werkveld oriënt. 2 2,5 ECTS CU12471	Basis- vaardigh. Onder- zoek IVV 2,5 ECTS CU12473	Keuzevak 2,5 ECTS	VCC 1,25 EC
	Semester 1	Beroepsoriëntatie SW 5 ECTS CU12388	Psychologie 1 5 ECTS CU12383	Groepsdynamica 5 ECTS CU12387	Gespreksvoering & Casuïstiek 5 ECTS CU12385	Basisvaardig heden Onderzoek rapporteren 2,5 ECTS CU12384	Ontwikkelen tot Professional 1 2,5 ECTS CU12386	Werkveld oriënt. 1 2,5 ECTS CU12389	Reflecteren 2,5 ECTS CU12390		

v

DEELTIJD

Cohort '09-'10	Semester 8	Stage 7,5 ECTS CU10735 CU10739	Praktijkgericht Onderzoek SW 2 7,5 ECTS CU12382	Methodiek SPH-MWD 2 7.5 ECTS CU10706 CU10707							
	Semester 7	Stage 7,5 ECTS CU10734 CU10738	Praktijkgericht Onderzoek SW 1 7,5 ECTS CU12381	Huiselijk geweld 7,5 ECTS CU7835 CU7836	Recht 2,5 ECTS CU09014						
Cohort '10-'11	Semester 6	Stage 6 (supervisie) 7,5 ECTS CU09008		Minor 30 ECTS							
	Semester 5	Stage (supervisie) 7,5 ECTS CU9007	Jeugd SPH of MWD 7,5 ECTS CU6274 CU6275	TRV SPH-MWD 7,5 ECTS CU6276 CU6277	Methodiek SPH-MWD 1 7,5 ECTS CU9005 CU7834	Keuzevak 2.5 ECTS	Kwalitatief Onderzoek 2,5 ECTS CU6737				
Cohort '11-'12	Semester 4	Stage 5 (incl. MWB) 7,5 ECTS CU6234	Systeemtheorie 7,5 ECTS CU3527	IVV 2,5 ECTS CU06386	Keuzevak 2.5 ECTS	Psychopathologie 7.5 ECTS CU3276	VCC 2.5 ECTS				
	Semester 3	Stage (incl. MWB) 7,5 ECTS CU6233	Leren in Organisaties 7,5 ECTS CU4215	Sociologie 7,5 ECTS CU4216	Gespreksvoering, observeren en rapporteren 7,5 ECTS CU3528						
Cohort '12-'13	Semester 2	Oriëntatie Methodisch Handelen 5 ECTS CU12469	Ontw. Tot Profess- ional 2 2,5 ECTS CU12470	Academic reading 1,25 ECTS CU11899	Ontwikkelings- psychologie 5 ECTS CU12467	Sociologie SW 5 ECTS CU12468	Ethiek SW 2,5 ECTS CU12466	Werkveld oriënt. 2 2,5 ECTS CU12471	Basis- vaardig- heden Onderz. IVV 2,5 ECTS CU12473	Keuzevak 2,5 ECTS	VCC 1.25 ECTS
	Semester 1	Beroeps-oriëntatie SW 5,0 ECTS CU12388	Psychologie 1 5,0 ECTS CU12383	Groepsdynamica 5,0 ECTS CU12387	Gespreksvoering & Casuïstiek 5,0 ECTS CU12385	Basisvaard. Onderzoek Rapporteren 2,5 ECTS CU12384	Ontw. Tot Profess- ional 1 2,5 ECTS CU12386	Werkveld- oriëntatie 1 SW 2,5 ECTS CU12389	Reflecteren 2,5 ECTS CU12390		

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Bezoekprogramma Visitatie HBO Bachelor of Social Work 28 en 29 augustus 2013

HZ University of Applied Sciences
Edisonweg 4
4382 NW Vlissingen

Contactpersonen HZ:

- dhr. B.J.J. (Bartjan) Wattel, mob. +31 (0)624 822 941
- mw. C.E. (Karin) Minderhoud, mob. +31 (0)643 827 800

Samenstelling visitatiepanel:

- dhr. W.L.M. Blomen, voorzitter
- dhr. drs. G. Broers, secretaris
- mw. prof. dr. M. de Bie, lid
- mw. C. van Slagmaat msc., lid
- dhr. drs. G. van Dijk, lid
- mw. V. Meijer, studentlid

Programma woensdag 28 augustus 2013 (morgen)

(gesprekken: lokaal V221, ontvangst: lokaal V220)

Tijdstip en locatie	Onderwerp	Deelnemers
09.00 – 09.15 uur	Ontvangst panel en kennismaking	Opleidingsmanagement
09.15 – 10.15 uur	Intern overleg panel	
10.15 – 11.15 uur	Gesprek opleidingsmanagement	Rene Ruissen , Academiedirecteur Sira Kamermans , Opleidingscoördinator
11.15 – 11.30 uur	Pauze en intern overleg panel	
11.30 – 12.00 uur	Rondleiding	Rene Ruissen , Academiedirecteur Sira Kamermans , Opleidingscoördinator Bartjan Wattel , hoofd dienst Onderwijs en Kwaliteit
12.00 – 13.00 uur	Gesprek docenten	Karen Boele , stage coördinator Evelyne Keijzers , coördinator onderzoek Andy Minderhoud , coördinator kwaliteitszorg Wilma Scholtens , coördinator deeltijd Dennis Karel , coördinator voltijd/jeugdzorgwerker Rianne van Oort , coördinator supervisie/GGZ-agoog Martien Lodder , programmacoördinator Luuc Smit , coördinator externe contacten
13.00 – 13.45 uur Lokaal V209	Lunch	

Bezoekprogramma Visitatie HBO Bachelor of Social Work 28 en 29 augustus 2013

HZ University of Applied Sciences
Edisonweg 4
4382 NW Vlissingen

Programma woensdag 28 augustus 2013 (middag)

(gesprekken: lokaal V221, ontvangst: lokaal V220)

Tijdstip en locatie	Onderwerp	Deelnemers
13.45 – 14.45 uur	Gesprek deexamencommissie en deelttoetscommissie	Dennis Karel , voorzitter deexamencommissie Brigitte de Bruyckere , voorzitter deelttoetscommissie Rudi van den Dries , lid deexamencommissie Wilma Scholtens , lid deelttoetscommissie Evelyne Keijzers , lid deelttoetscommissie
14.45 – 15.45 uur	Gesprek studenten	Marieke Jobse , student voltijd jaar 4 Elise Epker , student voltijd jaar 1 Nela Tomidic , student voltijd jaar 2 Sanne Hofman , student voltijd jaar 3, lid studentenberaad Michel Bosters , student voltijd jaar 3, lid opleidingscommissie en lid studentenberaad Albertina van Raalten , student deeltijd jaar 1 Theo Manuhutu , student deeltijd jaar 3 Elisa Kuipers , student deeltijd jaar 4
15.45 – 16.00 uur	Pauze en intern overleg	
16.00 – 17.00 uur	Gesprek werkveld en alumni	Houssein Bouzambou , alumnus diploma juli 2012 Yvonne Joziase , alumnus diploma juli 2010 Samantha Davidse , alumnus diploma juli 2012 Reguillo Vandepitte , alumnus diploma juli 2012 Krijn Hamelink , stichting MEE Zeeland (lid beroepenveldcommissie) Ilna Borremans , GGZ West-Noord Brabant Jan van de Halle , Emergis (voorzitter opleidingscommissie, lid beroepenveldcommissie) Patricia Niemantsverdriet , alumnus diploma juli 2012, lid beroepenveldcommissie
17.00 uur	Intern overleg en afsluiting	

Bezoekprogramma Visitatie HBO Bachelor of Social Work 28 en 29 augustus 2013

HZ University of Applied Sciences
Edisonweg 4
4382 NW Vlissingen

Programma donderdag 29 augustus 2013 (morgen)

(gesprekken: lokaal V221, ontvangst: lokaal V220)

Tijdstip en locatie	Onderwerp	Deelnemers
09.00 – 09.45 uur	Open spreekuur	Panel
09.45 – 10.30 uur	Bijwonen studentactiviteiten	Panel, studenten
10.30 – 10.45 uur	Pauze en intern overleg panel	
10.45 – 11.30 uur	Lectoraat (verbinding onderwijs- onderzoek en professionalisering)	Wim Brouwer , lector Frank Bordui , moderator Kees Bal , kwaliteitszorg onderzoek Olaf Timmermans , coördinator onderzoek voor Academie Zorg en Welzijn
11.30 – 12.15 uur	Eventueel extra gesprek ("pending issues")	N.n.t.b.
12.15 – 12.45 uur	Intern overleg	
12.45 – 13.00 uur	Terugkoppeling	Opleidingsmanagement en docenten
13.00 – 13.45 uur	Lunch en afsluiting	Panel

Werkwijze

Bij de beoordeling van de opleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een Evaluatiebureau zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan een Evaluatiebureau moet bepalen of de basiskwaliteit van die opleiding als voldoende kan worden beoordeeld.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de varianten.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, te karakteriseren als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft - ook door eigen waarneming.

Het oordeel van het auditteam, vastgelegd in een conceptrapport, werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op feitelijke onjuistheden.

Verantwoording keuze gesprekspartners

Na overleg met de opleiding heeft het auditteam met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de basiskwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde standaarden voor basiskwaliteit.

Beperkte opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

BIJLAGE V   Lijst geraadpleegde documenten

Lijst geraadpleegde documenten, conform richtlijn van de NVAO

Verzamelmappen vindbaar op USB-stick

Competentiematrixen
Cursusbeschrijvingen (synopsissen) en studentenhandleidingen
CV's docententeam
Verantwoording differentiatie GGZ-agoog
Verantwoording uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker
Verslagen overleggen

Brondocumenten vindbaar op USB-stick

CHOI, 2012. Benchmarkrapportage Nationale Studenten Enquête 2012 MWD.
CHOI, 2012. Benchmarkrapportage Nationale Studenten Enquête 2012 SPH.
GGZ Nederland, 2012. Beroepscompetentieprofiel GGZ Agoog.
HBO-Monitor, 2012. Maatschappelijk Werk en Dienstverlening.
HBO-Monitor, 2012. Sociaal Pedagogisch Hulpverlener.
HZ, 2005. HZ-Onderwijskompas.
HZ, 2012. Analyse Hbo-monitor 2012 Zorg & Welzijn.
HZ, 2012. Toetsbeleid.
HZ, 2013. Rendementsgegevens Social Work.
HZ-Dienst onderwijs & Kwaliteit, 2011. HZ Kader voor Praktijkgericht Onderzoek door studenten.
HZ-SW, 2007. Startcompetenties Social Work.
HZ-SW, 2007. Uitwerking startcompetenties Social Work.
HZ-SW, 2011. Afstudeerkaarten SW.
HZ-SW, 2011. Verbeterplan cursusevaluaties 2011-2012 MWD.
HZ-SW, 2011. Verbeterplan cursusevaluaties 2011-2012 SPH.
HZ-SW, 2011. Verbeterplan accreditatie 2011-2012.
HZ-SW, 2012. Beleidsplan Internationalisering 2013-2016.
HZ-SW, 2012. Competenties GGZ Agoog in SW Curriculum.
HZ-SW, 2012. Competenties Jeugdzorgwerker in SW Curriculum.
HZ-SW, 2012. Cursusevaluaties 1^e semester 2012-2013.
HZ-SW, 2012. Handleiding praktijkgericht onderzoek SW 2012-2013.
HZ-SW, 2012. Minorgids SW 2012-2013.
HZ-SW, 2012. Onderwijs- en Examenregeling Social Work.
HZ-SW, 2012. Strategisch personeelsplan Social Work 2012-2015.
HZ-SW, 2012. Verbeterplan accreditatie 2012-2013.
HZ-SW, 2012. Verbeterplan NSE.
HZ-SW, 2013. Curriculumdocument Social Work.
HZ-SW, 2013. Plan van Aanpak Adviesrapport ICLON.
HZ-SW, 2013. Verzamelstaat gerealiseerde verbeteringen cursusevaluaties 1^e semester 2012-2013. MWD
HZ-SW, 2013. Verzamelstaat gerealiseerde verbeteringen cursusevaluaties 1^e semester 2012-2013. SPH
ICLON, 2013. Adviesrapport Social Work HZ University of Applied Sciences.
LOO-SPH, 2009. De creatieve professional – met afstand het meest nabij.
LOO-MWD, 2010. Herkenbaar en Toekomstgericht-II
NVAO (2012). Besluit samenvoeging HZ hbo-ba SPH en MWD.
NSE, 2012. Resultaten Nationale Studenten Enquête 2012.
NSE, 2013. Resultaten Nationale Studenten Enquête 2013.
PAD-I, 2004. Profilerings Agogisch Domein.
Sectorraad HSAO, 2008. Vele takken, één stam.
Sectorraad HSAO, 2010. Landelijk uitstroomprofiel jeugdzorgwerker.

Door het panel te bepalen representatieve selectie van afstudeerwerkstukken van de afgelopen twee jaar met beoordelingscriteria en normering.
Overzicht van de afstudeerwerkstukken op studentnummer:

Voltijd SPH:

1. 45427
2. 46160
3. 45497
4. 45988
5. 46608
6. 45525
7. 48508
8. 48221

Voltijd MWD:

9. 46217
10. 39527
11. 45868
12. 45245
13. 47148
14. 48125
15. 46194

Deeltijd SPH:

16. 61983
17. 60508
18. 49616

Deeltijd MWD:

19. 46477
20. 47728

BIJLAGE VI Overzicht auditteam

Samenstelling, korte functiebeschrijvingen en onafhankelijkheidsverklaringen van voorzitter, leden en secretaris.

Naam	Rol	Domeindeskundige
De heer W.L.M. Blomen	voorzitter	neen
Prof. dr. M. de Bie	lid	ja
Mevrouw C. van Slagmaat MSc.	lid	ja
De heer drs. G. van Dijk	lid	ja
Mevrouw V. Meijer	student-lid	

Secretaris/Coördinator.

Drs. G. Broers	secretaris	Vanaf 2010 gecert.
----------------	------------	--------------------

Korte functiebeschrijvingen panelleden.

1	De heer Blomen is directeur van Hobéon. Hij beschikt over kennis van en inzicht in kwaliteitszorg binnen hoger onderwijsinstellingen en heeft ruime ervaring als lead-auditor.
2	Mevrouw De Bie is voorzitter van de Vakgroep Sociale Agogiek aan de Universiteit Gent en tevens als hoogleraar verbonden aan deze universiteit.
3	Mevrouw Van Slagmaat is docent, coach en onderzoeker aan de Hogeschool Utrecht.
4	De heer Van Dijk is directeur van een welzijnsinstelling in Amersfoort.
5	Mevrouw Meijer is student MWD aan de Hogeschool Utrecht.

Op 8 juli 2013 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel Social Work van HZ University of Applied Sciences[nr: 001886].

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer W. Blomen

---

is als voorzitter gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Social Work

---

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool Zeeland

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Den Haag.

Datum: 16 juni 2013.

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mevrouw M. de Bie

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Social Work

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool Zeeland

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Beveren

Datum: 14 juni 2013

Maria Ketni

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mevrouw Van Slagmaat

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Social Work

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool Zeeland

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Amersfoort

Datum: *24-6-2013*

Handtekening:

[Handwritten signature]

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer G. van Dijk

---

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Social Work

---

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool Zeeland

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Amersfoort

Datum: 16 juni 2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mevrouw V. Meijer

is als studentlid gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Social Work

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool Zeeland

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Utrecht

Datum:

01-05-2013

Handtekening:

Meijer

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer G. Broers

is als secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Social Work

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool Zeeland

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Den Haag.

Datum: 16 juni 2013.

Handtekening:

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl